

„HA AZ LEHETEK, AKI VAGYOK”

Anne Frank élete

„HA AZ LEHETEK, AKI VAGYOK”

Ez egyetlen filmfelvétel Anne Frankról
Véletlenül készült 1941-ben, amikor szomszédjuk lánya férjhez ment

Anne Frank élete

„Csak akkor nyugszom meg, ha az lehetek, aki vagyok”
- ezeket a szavakat Anne Frank jegyezte le naplójába
1944. április 11-én. Amikor ezt írta, már két éve bujkálni
kényszerült amszterdami rejtékhelyén. Javában zajlott
a második világháború, Hollandia 1940 májusától német
megszállás alatt állt. Anne szülei és testvéreivel a Hátsó
traktusban, édesapja vállalkozásának nem használt részében
élték. Anne később megemlékezett, hogy a náciok se ejthessék
foglyul őket.

A Hátsó traktusban Anne arról álmodozott, hogy a
háború után író és újságíró lesz. Sokat merengett
a háborúról és a körülötte lévő világról. 1944 július
15-én a következő sorokat írta naplójába: „Korunkban
az a legnehezebb, hogy az eszmények, álmok és szép
jövőképek már fel sem ötlenek, vagy ha mégis, elsöpri
és elpusztítja őket a legkegyetlenebb valóság.”

A náciok szemében Anne csak egy „zsidó” volt. Faji
törvények alapján állapították meg, ki zsidó és ki nem,
megtagadva ezzel az élethez való jogukat. A náci
antiszemitizmus a holokauszthoz, hatmillió zsidó férfi,
nő és gyermek meggyilkolásához vezetett. Anne Frank
egy volt közülük. A kiállítás ehhez szorosan az ő története
áll középpontban.

Mi már egy másik korban élünk. Nagy különbségek
vannak a múlt és a jelen között, de a diszkrimináció és
a kirekesztés a második világháború után sem tűnt el.
A kiállítás második részében fiatalok mesélik el, hogyan
birkóznak meg mindezzel.

keresett menedéket, hogy a náciok ne ejthessék foglyul őket.

A Hátsó traktusban Anne arról álmodozott, hogy a háború után író és újságíró lesz. Sokat merengett a háborúról és a körülötte lévő világról. 1944. július 15-én a következő sorokat írta naplójába: „Korunkban az a legnehezebb, hogy az eszmények, álmok és szép jövőképek már fel sem ötlenek, vagy ha mégis, elsöpri és elpusztítja őket a legkegyetlenebb valóság.”

A náciok szemében Anne csak egy „zsidó” volt. Faji törvények alapján állapították meg, ki zsidó és ki nem, megtagadva ezzel az élethez való jogukat. A náci antiszemitizmus a holokauszthoz, hatmillió zsidó férfi, nő és gyermek meggyilkolásához vezetett. Anne Frank egy volt közülük. A kiállítás első részében az ő története áll középpontban.

Mi már egy másik korban élünk. Nagy különbségek vannak a múlt és a jelen között, de a diszkrimináció és a kirekesztés a második világháború után sem tűnt el. A kiállítás második részében fiatalok mesélik el, hogyan birkóznak meg mindezzel.

^ Ez az egyetlen filmfelvétel Anne Frankról. Véletlenül filmezték le 1941-ben, amikor szomszédjuk lánya férjhez ment.

„HA AZ LEHETEK, AKI VAGYOK” Anne Frank élete

„Csak akkor nyugszom meg, ha az lehetek, aki vagyok” – ezeket a szavakat Anne Frank jegyezte le naplójába 1944. április 11-én. Amikor ezt írta, már két éve bujkálni kényszerült amszterdami rejtékhelyén. Javában zajlott a második világháború; Hollandia 1940 májusától német megszállás alatt állt. Anne szülei és testvéreivel a Hátsó traktusban, édesapja vállalkozásának nem használt részében

1929 - 1933

1929. május 12.: Otto Frank és Edith Holländer házasságkötése.

Annelies Marie Frank

1

1929. június 12-én nagy az öröm a Frank családban, Edith és Otto nagy örömeire megszületett második lányuk, Annelies Marie). A családnak zsidó és német gyökerei is vannak. Egy Frankfurt am Main-i (Németország) nyugodt, külvárosi kerületben élnek. Annának és három évvel idősebb nővérének, Margot-nak sok játszótársa van a szomszéd gyerekek között. Otto és Edith boldogok, az országban tapasztalható gazdasági válság azonban aggasztja őket.

Németország vesztesen került ki az első világháborúból (1914–1918). A versailles-i békeszerződés következtében Németország elveszti területének egy részét, és nagy összegű jóváértelt kell fizetnie a győzteseknek. Az 1929 októberében kirobbanó gazdasági világválság is károsítja a helyzetet. Otto Frank családi vállalkozása, egy bank is károkat szenved. A dolgok egyre rosszabbra fordulnak. Sok német nem talál munkát, az emberek elkecseseredtek. Különböző politikai pártok próbálnak hasznot húzni a lakosság elégedetlenségéből és haragjából. Ezek közül az egyik az NSDAP, a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt.

1932. munkaközvetítő iroda előtt kígyózó sor Hannoverben. 1932 februárjában több mint hatmillió német, a lakosság 20%-a munkanélküli.

Panel 1

« 1925. május 12: Otto Frank és Edith Holländer házasságkötése.

Annelies Marie Frank

1929. június 12-én nagy az öröm a Frank családban. Edith és Otto nagy örömeire megszületett második lányuk, Anne(lies Marie). A családnak zsidó és német gyökerei is vannak. Egy Frankfurt am Main-i (Németország) nyugodt, külvárosi kerületben élnek. Annának és három évvel idősebb nővérének, Margot-nak sok játszótársa van a szomszéd gyerekek között. Otto és Edith boldogok, az országban tapasztalható gazdasági válság azonban aggasztja őket.

Németország vesztesen került ki az első világháborúból (1914–1918). A versailles-i békeszerződés következtében Németország elveszti területének egy részét, és nagy összegű jóváértelt kell fizetnie a győzteseknek. Az 1929 októberében kirobbanó gazdasági világválság is kielezi a helyzetet. Otto Frank családi vállalkozása, egy bank is károkat szenved. A dolgok egyre rosszabbra fordulnak. Sok német nem talál munkát, az emberek elkecseseredtek. Különböző politikai pártok próbálnak hasznot húzni a lakosság elégedetlenségéből és haragjából. Ezek közül az egyik az NSDAP, a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt.

« 1932: munkaközvetítő iroda előtt kígyózó sor Hannoverben. 1932 februárjában több mint hatmillió német, a lakosság 20%-a munkanélküli.

1929 – 1933

Panel 2

« 1931: Otto Frank Annéval és Margot-val.

Bűnbakok

Otto és Edith Frank nagyon aggódnak a politikai helyzet miatt. Már 1932-ben többször tanú annak, ahogyan az SA (Sturmabteilung), az NSDAP fegyveres szervezete Frankfurt utcáin masírozva énekel: „Ha késünkől majd zsidó vér csorog...” Az NSDAP gyűlöli a zsidókat és bűnbaknak kiáltja ki őket. A párt vezetője, Adolf Hitler és követői a német zsidóságot okolják az összes probléma miatt, a magas munkanélküliségtől kezdve egészen az első világháború elvesztéséig. A nácik úgy gondolják, ezek a problémák csak akkor szűnnek meg, ha a zsidókat egytől egyig eltávolítják Németországból.

Már az 1925-ben megjelent *Mein Kampf* c. könyvében is jól látható Hitler zsidógyűlölete. Az antiszemitizmus nem új keletű jelenség, már évszázadokkal korábban, más országokban is létezett. Hitler és hívei ezenkívül nemcsak az első világháborúban elvesztett területeket akarják visszaszerezni, hanem kelet felé is terjeszkedni próbálnak. A gazdasági válság és a zsidógyűlölet miatt Otto és Edith komolyan fontolóra veszik, hogy elhagyják az országot. De vajon hová mehetnének? És hogyan tudnának új életet kezdeni egy másik országban?

« 1932: SA-tagok masíroznak Berlin utcáin.

2 Otto és Edith Frank nagyon aggódnak a politikai helyzet miatt. Már 1932-ben többször tanú annak, ahogyan az SA (Sturmabteilung), az NSDAP fegyveres szervezete Frankfurt utcáin masírozva énekel: „Ha késünkől majd zsidó vér csorog...” Az NSDAP gyűlöli a zsidókat és bűnbaknak kiáltja ki őket. A párt vezetője, Adolf Hitler és követői a német zsidóságot okolják az összes probléma miatt, a magas munkanélküliségtől kezdve egészen az első világháború elvesztéséig. A nácik úgy gondolják, ezek a problémák csak akkor szűnnek meg, ha a zsidókat egytől egyig eltávolítják Németországból.

Már az 1925-ben megjelent *Mein Kampf* c. könyvében is jól látható Hitler zsidógyűlölete. Az antiszemitizmus nem új keletű jelenség, már évszázadokkal korábban, más országokban is létezett. Hitler és hívei ezenkívül nemcsak az első világháborúban elvesztett területeket akarják visszaszerezni, hanem kelet felé is terjeszkedni próbálnak. A gazdasági válság és a zsidógyűlölet miatt Otto és Edith komolyan fontolóra veszik, hogy elhagyják az országot. De vajon hová mehetnének? És hogyan tudnának új életet kezdeni egy másik országban?

Menekülés Németországból

Sok német bizalmat szavaz Hitlernek és az NSDAP-nek, és abban reménykednek, hogy ők majd megoldást találnak a problémákra. Az 1932-es júliusi és novemberi választásokon az NSDAP kapja a legtöbb szavazatot. 1933. január 30-án Paul von Hindenburg birodalmi elnök Adolf Hitlerrel nevezi ki birodalmi kancellárnak, a német kormány vezetőjévé. Németországban a gyűlölet veszi át a hatalmat.

Azon a bizonyos január 30-án Otto és Edith ismerőseiknél vannak látogatásban. A rádióból értesülnek arról, hogy Hitler kancellárnak nevezték ki. Vendéglátójuk még nem fogja fel, milyen veszély közeledik. „Várjuk ki, mit tud ez az ember” – reagál a hírre. Otto nem tudja, mit válaszoljon, Edith pedig szinte kővé dermed a hír hallatán. Néhány hónappal később az ország elhagyásáról szőtt terveik szilárd elhatározássá válnak.

1929 – 1933

Panel 3

« 1933. március 10: Anne, Edith és Margot Frank.

Menekülés Németországból

Sok német bizalmat szavaz Hitlernek és az NSDAP-nek, és abban reménykednek, hogy ők majd megoldást találnak a problémákra. Az 1932-es júliusi és novemberi választásokon az NSDAP kapja a legtöbb szavazatot. 1933. január 30-án Paul von Hindenburg birodalmi elnök Adolf Hitlerrel nevezi ki birodalmi kancellárnak, a német kormány vezetőjévé. Németországban a gyűlölet veszi át a hatalmat.

Azon a bizonyos január 30-án Otto és Edith ismerőseiknél vannak látogatásban. A rádióból értesülnek arról, hogy Hitler kancellárnak nevezték ki. Vendéglátójuk még nem fogja fel, milyen veszély közeledik. „Várjuk ki, mit tud ez az ember” – reagál a hírre. Otto nem tudja, mit válaszoljon, Edith pedig szinte kővé dermed a hír hallatán. Néhány hónappal később az ország elhagyásáról szőtt terveik szilárd elhatározássá válnak.

« 1933. január 30: a kancellárrá kinevezett Hitler a fellelkesült berlini tömegnek integet.

1933 – 1938

Panel 4

« 1933. október: Anne és Margot.

Menekülés Hollandiába

1933 nyarán Otto Frank Hollandiába megy. Sógora, Erich Elias révén lehetőséget kapott, hogy Amszterdamban beindítson egy, a lekvárkészítéshez szükséges pektint forgalmazó céget, az Opektát. Edith Margot-val és Annéval ideiglenesen édesanyjához költözik, a holland határhoz közeli Aachenbe. Lakás után kutatva Edith mindennap Aachen és Amszterdam között ingázik. 1933 végén végül talál egyet a Merwedepoleinen, Amszterdam déli részének új építésű negyedében. Margot decemberben, Anne 1934 februárjában költözik Hollandiába. Otto és Edith rokonaikon, barátaiakon és a médián keresztül követik a náci Németországban zajló eseményeket.

A német lakosság erőteljes támogatásával a nácik villámgyorsan diktatúrává alakítják a Weimari Köztársaságot. Nem tűrnek semmilyen ellenállást, több ezer politikai ellenfelet tartóztatnak le és küldenek koncentrációs táborokba. Sokukat közülük meg is gyilkolnak. 1933. július 14-től az NSDAP válik az ország egyetlen pártjává, minden más párt működését betiltják. A fiúk és lányok számára pedig létrejön egy speciális ifjúsági szervezet, a Hitlerjugend.

« 1933. május 10: az NSDAP hívei – köztük sok egyetemi hallgató – zsidó írók és a nácik politikai ellenfeleinek könyveit égetik el Berlinben. Ez sok más német városban is így történik.

1933 - 1938

1933. október: Anne és Margot.

Menekülés Hollandiába

4

1933 nyarán Otto Frank Hollandiába megy. Sógora, Erich Elias révén lehetőséget kapott, hogy Amszterdamban beindítson egy, a lekvárkészítéshez szükséges pektint forgalmazó céget, az Opektát. Edith Margot-val és Annéval ideiglenesen édesanyjához költözik, a holland határhoz közeli Aachenbe. Lakás után kutatva Edith mindennap Aachen és Amszterdam között ingázik. 1933 végén végül talál egyet a Merwedepoleinen, Amszterdam déli részének új építésű negyedében. Margot decemberben, Anne 1934 februárjában költözik Hollandiába. Otto és Edith rokonaikon, barátaiakon és a médián keresztül követik a náci Németországban zajló eseményeket.

A német lakosság erőteljes támogatásával a nácik villámgyorsan diktatúrává alakítják a Weimari Köztársaságot. Nem tűrnek semmilyen ellenállást, több ezer politikai ellenfelet tartóztatnak le és küldenek koncentrációs táborokba. Sokukat közülük meg is gyilkolnak. 1933. július 14-től az NSDAP válik az ország egyetlen pártjává, minden más párt működését betiltják. A fiúk és lányok számára pedig létrejön egy speciális ifjúsági szervezet, a Hitlerjugend.

1933. május 10. az NSDAP hívei – köztük sok egyetemi hallgató – zsidó írók és a nácik politikai ellenfeleinek könyveit égetik el Berlinben. Ez sok más német városban is így történik.

1933 – 1938

Panel 5

« Annét 1934 elején beíratják egy Montessori-óvodába. Itt több zsidó gyerek is van, akik Annéhoz hasonlóan a náci Németországból menekültek el.

Új otthon

Otto egész nap az irodában dolgozik, Edith vezeti a háztartást és gondoskodik a gyerekekről. Margot és Anne holland iskolába járnak és hamar új barátnőkre lelnek. Az új nyelv megtanulása nem esik nehezükre. Otto és Edith szabadnak érzik magukat Amszterdamban, de meglehetősen aggódnak a Németországban hátramaradt családtagokért.

1933 áprilisától a náci lépésről lépésre megfosztják a németországi zsidókat jogaiktól. A zsidó tanárokat és tisztviselőket elbocsátják. 1935 szeptemberében a náci hivatalos „faji törvényeket” vezetnek be, amelyek meghatározzák, ki számít „zsidónak”, bizonyos jogoktól megfosztják a zsidókat, valamint megtiltják a zsidók és nem zsidók közti házasságot, illetve párkapcsolatot. A német zsidók így saját hazájukban másodrangú állampolgárokká válnak.

« Általános iskolai osztály Németországban, 1938.

Annét 1934 elején beíratják egy Montessori-óvodába. Itt több zsidó gyerek is van, akik Annéhoz hasonlóan a náci Németországból menekültek el.

Új otthon

5

Otto egész nap az irodában dolgozik, Edith vezeti a háztartást és gondoskodik a gyerekekről. Margot és Anne holland iskolába járnak és hamar új barátnőkre lelnek. Az új nyelv megtanulása nem esik nehezükre. Otto és Edith szabadnak érzik magukat Amszterdamban, de meglehetősen aggódnak a Németországban hátramaradt családtagokért.

1933 áprilisától a náci lépésről lépésre megfosztják a németországi zsidókat jogaiktól. A zsidó tanárokat és tisztviselőket elbocsátják. 1935 szeptemberében a náci hivatalos „faji törvényeket” vezetnek be, amelyek meghatározzák, ki számít „zsidónak”, bizonyos jogoktól megfosztják a zsidókat, valamint megtiltják a zsidók és nem zsidók közti házasságot, illetve párkapcsolatot. A német zsidók így saját hazájukban másodrangú állampolgárokká válnak.

Általános iskolai osztály Németországban, 1938.

« Anne egy városi gyerekeknek szervezett nyári táborban Larenben, Amsterdam közelében, 1937.

1933 – 1938

Panel 6

« Anne egy városi gyerekeknek szervezett nyári táborban Larenben, Amsterdam közelében, 1937.

Megrázó hírek

Otto Frank vállalkozása a kezdeti évek nehézségei után kicsit jobban megy. 1937-ben a szintén zsidó Hermann van Pels családjával Hollandiába emigrált. Van Pelsnek egy speciális fűszerüzlete volt Németországban, amely húsipari felhasználásra szánt fűszerkészítményeket forgalmazott. Otto Frank felveszi Van Pelst, és megalapítja második vállalkozását, a Pectacont. 1938 végén megrázó hírek érkeznek a náci Németországból. A november 9-éről 10-ére virradó éjszakán zsidóellenes erőszakhullám tör ki. Az ún. Kristályéjszaka során a nácik több mint száz zsidót gyilkolnak meg és 30.000 zsidó férfit hurcolnak el koncentrációs táborokba. A letartóztatottak egyike Anne nagybátyja, Walter. Több mint 1400 zsinagógát gyújtanak föl, több ezer zsidó üzletet rombolnak szét.

Megrázó hírek

6

Otto Frank vállalkozása a kezdeti évek nehézségei után kicsit jobban megy. 1937-ben a szintén zsidó Hermann van Pels családjával Hollandiába emigrált. Van Pelsnek egy speciális fűszerüzlete volt Németországban, amely húsipari felhasználásra szánt fűszerkészítményeket forgalmazott. Otto Frank felveszi Van Pelst, és megalapítja második vállalkozását, a Pectacont. 1938 végén megrázó hírek érkeznek a náci Németországból. A november 9-éről 10-ére virradó éjszakán zsidóellenes erőszakhullám tör ki. Az ún. Kristályéjszaka során a nácik több mint száz zsidót gyilkolnak meg és 30.000 zsidó férfit hurcolnak el koncentrációs táborokba. A letartóztatottak egyike Anne nagybátyja, Walter. Több mint 1400 zsinagógát gyújtanak föl, több ezer zsidó üzletet rombolnak szét.

A náci Németország sok zsidó lakosa retteg. Amilyen gyorsan csak lehet, elmenekülnének, de a legtöbb ország csak korlátozott számú menekültet fogad be, vagy szigorítja a beutazás feltételeit. Waltert, Anne nagybátyját röviddel letartóztatása után szabadon engedik. Akárcsak bátyjának, Juliusnak, neki is sikerül Hollandián keresztül az Egyesült Államokba menekülnie. Edith édesanyja 1939 márciusában Amsterdamba, ahol lányához és vejéhez költözik. Ettől kezdve Edith Franknak nem élnek közvetlen hozzátartozói a náci Németországban. Otto édesanyja és húga, Helene már korábban Svájcba, bátyja, Robert Londonba, öccse, Herbert pedig Párizsba költözött.

Lángoló zsinagóga Ober-Ramstadtban (Németország), 1938. november 10.

A náci Németország sok zsidó lakosa retteg. Amilyen gyorsan csak lehet, elmenekülnének, de a legtöbb ország csak korlátozott számú menekültet fogad be, vagy szigorítja a beutazás feltételeit. Waltert, Anne nagybátyját röviddel letartóztatása után szabadon engedik. Akárcsak bátyjának, Juliusnak, neki is sikerül Hollandián keresztül az Egyesült Államokba menekülnie. Edith édesanyja 1939 márciusában érkezik Amsterdamba, ahol lányához és vejéhez költözik. Ettől kezdve Edith Franknak nem élnek közvetlen hozzátartozói a náci Németországban. Otto édesanyja és húga, Helene már korábban Svájcba, bátyja, Robert Londonba, öccse, Herbert pedig Párizsba költözött.

« Lángoló zsinagóga Ober-Ramstadtban (Németország), 1938. november 10.

Háború!

7

1939. szeptember 1-jén Otto és Edith rossz hírt kap: a német hadsereg megtámadta Lengyelországot. Franciaország és Nagy-Britannia azonnal hadat üzen a náci Németországnak, katonai segítséget azonban nem nyújtanak Lengyelországnak. Keletről a Szovjetunió csapatai törnek be az ország területére. Egy titkos egyezmény alapján a Szovjetunió és a náci Németország felosztja egymást közt Lengyelországot. Ottóban és Edithben felmerül a kérdés: vajon Hollandia kimarad a háborúból? Meddig vannak még biztonságban Amszterdamban? El tudnak még menekülni?

Otto Frank már a háború előtt kísérletet tett, hogy családjával elhagyja Hollandiát. 1937-ben megpróbált üzletet nyitni Nagy-Britanniában, ez azonban meghiúsult. 1938-ban bejelentette saját és családja kivándorlási szándékát a rotterdami amerikai konzulátuson, 1941 áprilisától pedig kétségbeesetten próbál az Egyesült Államokba emigrálni régi amerikai barátja, Nathan Straus, valamint Julius és Walter Holländer segítségével. Ez ekkor még lehetségesnek tűnik, mert az Államok ekkor még nem lépett be a háborúba.

1939. szeptember 20.: német katonák egy lengyel hadoszlop maradványait szemlélik egy náci légitámadás után.

1939 – 1940

Panel 7

« Anne Frank, 1939.

Háború!

1939. szeptember 1-jén Otto és Edith rossz hírt kap: a német hadsereg megtámadta Lengyelországot. Franciaország és Nagy-Britannia azonnal hadat üzen a náci Németországnak, katonai segítséget azonban nem nyújtanak Lengyelországnak. Keletről a Szovjetunió csapatai törnek be az ország területére. Egy titkos egyezmény alapján a Szovjetunió és a náci Németország felosztja egymást közt Lengyelországot. Ottóban és Edithben felmerül a kérdés: vajon Hollandia kimarad a háborúból? Meddig vannak még biztonságban Amszterdamban? El tudnak még menekülni?

Otto Frank már a háború előtt kísérletet tett, hogy családjával elhagyja Hollandiát. 1937-ben megpróbált üzletet nyitni Nagy-Britanniában, ez azonban meghiúsult. 1938-ban bejelentette saját és családja kivándorlási szándékát a rotterdami amerikai konzulátuson, 1941 áprilisától pedig kétségbeesetten próbál az Egyesült Államokba emigrálni régi amerikai barátja, Nathan Straus, valamint Julius és Walter Holländer segítségével. Ez ekkor még lehetségesnek tűnik, mert az Államok ekkor még nem lépett be a háborúba.

« 1939. szeptember 20.: német katonák egy lengyel hadoszlop maradványait szemlélik egy náci légitámadás után.

1939 – 1940

Panel 8

« Egy 1940-ból származó iskolai fotó Annéről, tanítónőjéről és két osztálytársáról. Balról jobbra: Martha van den Berg, Margaretha Godron tanítónő, Anne Frank és Rela Salomon.

„Állandó rettegésben”

Otto és Edith abban reménykednek, hogy Hollandia – éppúgy, mint az első világháborúban – semleges marad. A holland lakosság nem is tudja, milyen kegyetlenségeket követnek el a náci Lengyelországban. 1940 tavaszán Margot és Anne amerikai levelezőtársaikkal leveleznek. 1940. április 27-én Margot a következőt írja amerikai barátjának, Betty Ann Wagnernek: „Gyakran hallgatunk rádiót. Nyomasztó időket élünk. Hollandia kis ország, és Németországgal határos, ezért állandó rettegésben élünk.”

A háború első hónapjaiban az Einsatzgruppének nevezett speciális SS-egységek több mint 60.000 embert, köztük több neves polgárt végeznek ki Lengyelországban. A megszállt Lengyelország zsidó lakosait a náci arra kényszerítik, hogy szűkös gettókba tömörüljenek. A gettókban a zsidók alig jutnak élelemhez, és a higiéniai körülmények sem megfelelőek. Férfiak, nők és gyermekek ezrei vesztik életüket. Ezekből a gettókból végül több százezer lengyel zsidót deportálnak koncentrációs- és megsemmisítő táborokba, ahol később meggyilkolják őket.

« Lengyelország, 1939. szeptember: egy rendőrökből és a Biztonsági Szolgálat (*Sicherheitsdienst, SD*) tagjaiból álló Einsatzgruppe zsidó férfiakat szállít el.

1939 – 1940

Panel 9

« Anne, 1940. május.

Rémálomból valóság

1940. május 10-én Otto és Edith rémálma valósággá válik. Német katonák lépik át a holland határt. A német és a holland hadsereg közötti harc öt napig tart. Vilma királynő, a királyi család tagjai és a teljes kormány Londonba menekül. Egy Rotterdam központját ért bombatámadás után a harc eldőli: a holland hadvezetés kapitulál. Néhány zsidó lakos annyira megrémül és kétségbe esik, hogy öngyilkosságot követ el. Hollandia német megszállás alá kerül.

Anne és Margot továbbra is járnak iskolába, mintha mi sem történt volna. 1940 októberétől azonban a megszállók arra kötelezik a zsidó cégtulajdonosokat, hogy jelentsék be vállalkozásukat, 1941 tavaszától pedig megtiltják, hogy saját tulajdonú vállalkozásuk legyen. Hogy a nácik ne kaparinthassák meg az Opektát, Otto Frank lemond részesedéséről, a vezetést pedig átruházza egyik alkalmazottjára, Johannes Kleimanra. A Pectacon megőrzése érdekében munkatársa, Victor Kugler vezetésével egy helyettes vállalkozást hoz létre, melynek ügyvezető igazgatója kolléganőjének, Miep Giesnek a férje, Jan Gies lesz. A színpalak mögött azonban Otto mindkét vállalkozás működésében részt vesz.

« 1940. május: a német katonák bevonulnak Rotterdam lebombázott központjába.

1941 – 1942

Panel 10

« 1940–1941 tele: Anne (balról a második) az amszterdami Vondelparkban. Nagy szenvedélye a műkorcsolyázás. Ez az egyetlen fennmaradt fotó, amelyen Annét korcsolyázni láthatjuk.

„Zsidóknak tilos“

1941-től elmérgesedik a helyzet a megszállt Hollandiában. Egyre több összecsapás alakul ki holland nemzetiszocialisták és zsidók között. 1941 februárjában egy holland náci életét vesztí egy ilyen dulakodásban. Nem sokkal ezután a megszállók 421 zsidó férfit tartóztatnak le egy amszterdami razzia során. Tiltakozásképpen az amszterdami lakosság egy része sztrájkba kezd, ezt azonban a németek két nap alatt erőszakkal leverik. 1941-ben a háború továbbterjed. 1941. június 22-én a náci Németország megtámadja a Szovjetuniót. A német csapatok nagy területeket foglalnak el a szovjetektől, előrenyomulásuk azonban 1941 őszén megtorpan.

Az 1941-es nyári szünet után a nácik elrendelik, hogy a zsidó diákoknak külön iskolákba kell járniuk. Anne és Margot az erre a célra létrehozott Zsidó Líceumba járnak. A nácik egyre inkább elszigetelik a holland zsidókat. 1941 őszétől egyre több az olyan hely, például mozik, parkok és könyvtárak, ahová a „zsidóknak tilos” betenniük a lábukat... A zsidók ezenkívül nem sportolhatnak közterületen, és nem lehetnek sportegyesületek tagjai. Így tehát 1941–1942 telén Anne – nagy bánatára – már nem korcsolyázhat. Szülei azonban más miatt aggódnak. Miután Japán, a náci Németország szövetségese 1941. december 7-én megtámadja a Pearl Harborban (Hawaii-szigetek) állomásozó amerikai hajókat, az USA is belép a háborúba. Mindez pedig ellehetetleníti, hogy Otto és Edith az Államokba emigráljanak.

« 1941. február 22: egy német katona az első amszterdami razzia során letartóztatott zsidó férfiakat őrzi. A foglyokat a mauthauseni koncentrációs táborba deportálják. Közülük csupán egyvalaki éli túl.

1941 – 1942

Panel 11

« Ezt a naplót kapta Anne tizenharmadik születésnapjára.

A napló

1942. június 12-én Anne tizenharmadik születésnapját ünnepli. Nagyon szeretne egy naplót, és ki is választhatta, melyiket szeretné. Anne nagyon lelkes, s rögtön neki is fog az írásnak. Pár héttel ezután megkapja iskolai bizonyítványát. Nem elégedetlen; csak egy tárgyból kapott elégtelent, algebrából. Margot bizonyítványáról a következőt írja: „Kitűnő volt, mint rendszeren”. Anne és Margot számára megkezdődik a nyári szünet. Szüleik azonban nagyon aggódnak: az a hír járja, hogy minden zsidónak munkatáborban kell dolgoznia a náci Németországban.

A náci a legnagyobb titokban szövik terveiket az európai zsidóság kiirtásáról. Az auschwitzi koncentrációs táborban már 1941 szeptemberében elgázósítják az első szovjet hadifoglyokat a Zyklon-B nevű mérgező gázzal. A náci 1941 októberétől deportálják a zsidók első csoportjait Németországból keletre, ahol legtöbbször kivégzik. 1942. január 20-án magas rangú náci tisztviselők gyűlnek össze egy villában a berlini Wannseeben. Itt dolgozzák ki Hitler azon tervét, amelynek célja az európai zsidóság módszeres kiirtása.

« 1943: zsidó gyerekek egy amszterdami előadáson. 1942. május 3-ától minden hat év feletti zsidó gyerek köteles sárga csillagot viselni a ruháján, melyen a „zsidó” felirat olvasható.

1941 – 1942

Panel 12

« Margot Frank, 1941. december.

A behívó

1942. július 5-én vasárnap Margot Frank rendőri behívót kap. A náci Németországban végzendő munkaszolgálatra kell jelentkeznie. Ugyanezen a napon amszterdami zsidó lakosok százai kapnak hasonló felszólítást. Otto és Edith bizalmatlanok. Nem hagyják, hogy Margot jelentkezzen, és úgy döntenek, hogy már másnap elrejtőznek. Margotnak és Annénak össze kell csomagolnia a holmiját. Anne természetesen az elsők között pakolja be a naplóját. Fogalma sincs, hol lesz a rejtékhelyük...

Otto és Edith a legnagyobb titokban rejtékhelyet rendezett be maguk és a Van Pels család számára az iroda épületének üresen álló részében, a Hátsó traktusban. Otto már 1942 tavaszán megkérdezte munkatársait, hogy segítenének-e, ha családjával el kell rejtőznie. Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler és Bep Voskuijl azonnal beleegyeztek, habár tudták, súlyos büntetés jár a zsidók segítségéért. Otto Johannes Kleiman és testvére, Willy segítségével titokban ételt, bútorokat és más szükséges holmit, például ágyneműt vittek a rejtékhelyre. Johan Voskuijlt, Bep édesapját, aki a raktárban dolgozik, szintén beavatták. A többi dolgozót nem tájékoztatták.

« 1943: letartóztatott zsidók várnak Amszterdamban a vonatra, amely a westerborki (Északkelet-Hollandia) tranzitáborba szállítja őket. Sok zsidó férfi és nő valóban úgy gondolja, hogy munkatáborba megy, és hogy túl fogja élni.

12

1942. július 5-én vasárnap Margot Frank rendőri behívót kap. A náci Németországban végzendő munkaszolgálatra kell jelentkeznie. Ugyanezen a napon amszterdami zsidó lakosok százai kapnak hasonló felszólítást. Otto és Edith bizalmatlanok. Nem hagyják, hogy Margot jelentkezzen, és úgy döntenek, hogy már másnap elrejtőznek. Margotnak és Annénak össze kell csomagolnia a holmiját. Anne természetesen az elsők között pakolja be a naplóját. Fogalma sincs, hol lesz a rejtékhelyük...

Otto és Edith a legnagyobb titokban rejtékhelyet rendezett be maguk és a Van Pels család számára az iroda épületének üresen álló részében, a Hátsó traktusban. Otto már 1942 tavaszán megkérdezte munkatársait, hogy segítenének-e, ha családjával el kell rejtőznie. Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler és Bep Voskuijl azonnal beleegyeztek, habár tudták, súlyos büntetés jár a zsidók segítségéért. Otto Johannes Kleiman és testvére, Willy segítségével titokban ételt, bútorokat és más szükséges holmit, például ágyneműt vittek a rejtékhelyre. Johan Voskuijlt, Bep édesapját, aki a raktárban dolgozik, szintén beavatták. A többi dolgozót nem tájékoztatták.

1943. letartóztatott zsidók várnak Amszterdamban a vonatra, amely a westerborki (Északkelet-Hollandia) tranzitáborba szállítja őket. Sok zsidó férfi és nő valóban úgy gondolja, hogy munkatáborba megy, és hogy túl fogja élni.

1942 - 1944

Egy elforgatható könyvespolc rejt a Hátsó traktus bejáratát.

A titkos rejték hely

13

1942. július 6-án a Frank család elrejtőzik Otto Frank üzletének hátsó traktusába. Egy héttel később csatlakozik hozzájuk Hermann van Pels, felesége, Auguste és fiuk, Peter. Novemberben úgy döntenek, egy nyolcadik zsidó rejtőzőnek is van még hely, meghozza Fritz Pfeffernek, a család egyik tizenöt éves tagjának. Ő meséli el, hogy a Frank család sok barátját és ismerőst letartóztatták a razzikák során. „Bizony sok szomorú híre volt” – írja Anne naplójában. Büntudata van, amiért ő biztonságban van rejték helyükön, míg a barátói „a világ leggonoszabb hóhérajának vannak kiszolgáltatva.”

A behívó ellenére több száz zsidó nem jelentkezik munkaszolgálatra. A megszállók erre razzikkal reagálnak. Utcákat vagy egész lakónegyedeket zárnak le és kutatnak át módszeresen. A zsidó lakosokat magukkal viszik. Ezekben a razzikákban legtöbbször holland rendőrök segítőkészek. Emellett segítségükre van még a nagyjából ötven tagból álló, vérdíjért dolgozó csoport, a hírhedt Henneicke-osztag (Kolonne Henneicke), amelynek feladata a bujkáló zsidók felkutatása. 1943 márciusa és szeptembere között körülbelül 8-9000 bujkáló zsidót tartóztatnak le. Ezért az esetek többségében „jutalomban”, ún. fejpénzben részesülnek.

1943. május: razzia Amszterdamban. A razzia során a nácik és csatlósai 3000 zsidót tartóztatnak le. A fotót H. J. Wijne készítette, illegálisan.

1942 – 1944

Panel 13

« Egy elforgatható könyvespolc rejt a Hátsó traktus bejáratát.

A titkos rejték hely

1942. július 6-án a Frank család elrejtőzik Otto Frank üzletének hátsó traktusába. Egy héttel később csatlakozik hozzájuk Hermann van Pels, felesége, Auguste és fiuk, Peter. Novemberben úgy döntenek, egy nyolcadik zsidó rejtőzőnek is van még hely, meghozza Fritz Pfeffernek, a család egyik ismerősének. Ő meséli el, hogy a Frank család sok barátját és ismerőst letartóztatták a razzikák során. „Bizony sok szomorú híre volt” – írja Anne naplójában. Büntudata van, amiért ő biztonságban van rejték helyükön, míg a barátói „a világ valaha volt leggonoszabb hóhérajának vannak kiszolgáltatva.”

A behívó ellenére több száz zsidó nem jelentkezik munkaszolgálatra. A megszállók erre razzikkal reagálnak. Utcákat vagy egész lakónegyedeket zárnak le és kutatnak át módszeresen. A zsidó lakosokat magukkal viszik. Ezekben a razzikákban legtöbbször holland rendőrök segítőkészek. Emellett segítségükre van még a nagyjából ötven tagból álló, vérdíjért dolgozó csoport, a hírhedt Henneicke-osztag (Kolonne Henneicke), amelynek feladata a bujkáló zsidók felkutatása. 1943 márciusa és szeptembere között körülbelül 8-9000 bujkáló zsidót tartóztatnak le. Ezért az esetek többségében „jutalomban”, ún. fejpénzben részesülnek.

« 1943. május: razzia Amszterdamban. A razzia során a nácik és csatlósai 3000 zsidót tartóztatnak le. A fotót H. J. Wijne készítette, illegálisan.

Hermann és Auguste van Pels szobája, egyúttal közös nappali és konyha is (ideiglenesen berendezve, 1998).

1942 – 1944

Panel 14

« Hermann és Auguste van Pels szobája, egyúttal közös nappali és konyha is (ideiglenesen berendezve, 1998).

„Idegesség és kétségbeesés”

A nyolc bujkáló a lehető legjobban próbálja eltölteni a hosszú napokat. Sokat olvasnak és tanulnak, és naponta nyolc főre kell főzniük. A feszültség és a veszekedések természetesen nem maradnak el. Vannak boldog pillanatok is, mert a születés- és ünnepnapokat ugyanúgy megünneplik. A lelepleződéstől való félelem azonban nem múlik el. Anne erről 1944. május 26-án ír naplójában: „Az egyik nap nevetgélünk rejtőzködésünk humoros oldalain, de a másik nap és még sok-sok napon át már ismét félünk, és arcunkra kiül a szorongás, az idegesség és a kétségbeesés.”

„Idegesség és kétségbeesés”

14

A nyolc bujkáló a lehető legjobban próbálja eltölteni a hosszú napokat. Sokat olvasnak és tanulnak, és naponta nyolc főre kell főzniük. A feszültség és a veszekedések természetesen nem maradnak el. Vannak boldog pillanatok is, mert a születés- és ünnepnapokat ugyanúgy megünneplik. A lelepleződéstől való félelem azonban nem múlik el. Anne erről 1944. május 26-án ír naplójában: „Az egyik nap nevetgélünk rejtőzködésünk humoros oldalain, de a másik nap és még sok-sok napon át már ismét félünk, és arcunkra kiül a szorongás, az idegesség és a kétségbeesés.”

A bujkálók életének egyik reménysugara a náccal és cinkosákkal szembeni holland ellenállási mozgalom. Anne úgy gondolja, sosem szabad megfélemezniük arról, hogy „míg más emberek a háborúban vagy a németekkel szembeni ellenállásban tanúsítanak hősiességet”, addig az ő gyámoltóik „ugyanazt teszik vidámságukkal és szeretetükkel.” A holland lakosság nagy része azonban kívülről szemléli az eseményeket, nem működik együtt az ellenséggel, de az ellenállási mozgalomban sem vesz részt. Anne így ír a megszállókkal való együttműködésről: „Szerencsére a hollandoknak csak egy kis százaléka támogatja a megszállókat.” Valójában több mint 25 000 holland harcol a németek oldalán, és az NSB, a holland náci párt kb. 100 000 tagot számlál működésének csúcspontján.

1940 márciusában az ellenállási mozgalom tagjai megpróbálták az amsterdami népmassza elmozdítását, ezért is megperelték a város címere a címét és az ellenállási hivatalt. A szabványosított napok közötti idekötés megnehezítette. Erre a támadásról Anne is említést tesz naplójában.

A bujkálók életének egyik reménysugara a náccal és cinkosaikkal szembeni holland ellenállási mozgalom. Anne úgy gondolja, sosem szabad megfélemezniük arról, hogy „míg más emberek a háborúban vagy a németekkel szembeni ellenállásban tanúsítanak hősiességet”, addig az ő gyámoltóik „ugyanazt teszik vidámságukkal és szeretetükkel.” A holland lakosság nagy része azonban kívülről szemléli az eseményeket, nem működik együtt az ellenséggel, de az ellenállási mozgalomban sem vesz részt. Anne így ír a megszállókkal való együttműködésről: „Szerencsére a hollandoknak csak egy kis százaléka támogatja a megszállókat.” Valójában több mint 25 000 holland harcol a németek oldalán, és az NSB, a holland náci párt kb. 100 000 tagot számlál működésének csúcspontján.

« 1943 márciusában az ellenállási mozgalom tagjai megtámadják az amszterdami népmassza-nyilvántartási hivatalt, ezzel is megnehezítve a náci számára a zsidók és az ellenállók felkutatását. A nyilvántartásnak csupán töredékét sikerül megsemmisíteniük. Erről a támadásról Anne is említést tesz naplójában.

© az által Anne Frank és Fritz Pfeffer szobájában (Jonghensens kerék, 1998).

„Barátok a láthatáron”

15

A Hátsó traktus lakói természetesen nyomon követik a háború történéseit. A sorozatos német veszteségek reményt adnak. 1943-tól a szovjet hadsereg sikeresen visszazorítja a német csapatokat. Az 1944. június 6-ai normandiai partraszállás (Franciaország) után más szövetséges csapatok is elkezdik visszazorítani a németeket Nyugat-Európában. Mindez óriási örömet okoz a Hátsó traktusban. „Barátok a láthatáron” – írja Anne naplójában kiróbbanó örömmel. Margot elképzeli, hogy Anne szeptemberben vagy októberben újra járhat iskolába...

Akárcsak a Hátsó traktusban bujkálók, rejtekhelyükön más zsidó férfiak, nők és gyermekek is Hollandia gyors felszabadításában reménykednek. A Hátsó traktusban bujkálók helyzete több szempontból is kiváltságos: a legtöbb esetben szülőknek és gyermekeknek különböző helyeken kell elrejtőzniük. Az is gyakran előfordul, hogy máshova kell költözniük, ha például árusítás veszélye fenyeget. Vannak azonban olyan zsidó gyerekek is, akik hamis papírok vagy hamis személyazonosság segítségével iskolába járhatnak, és kinn játszhatnak az utcán.

1944. június 6-án a szövetséges csapatok partra szálltak Normandiában (Franciaország). Céljuk az, hogy felszabadítsák a megszállt Európát, és döntő vereséget mérjenek a nácikra. Ez a nap D-Day néven vonult be a történelembe.

1942 – 1944

Panel 15

« Az asztal Anne Frank és Fritz Pfeffer szobájában (ideiglenesen berendezve, 1998).

„Barátok a láthatáron”

A Hátsó traktus lakói természetesen nyomon követik a háború történéseit. A sorozatos német veszteségek reményt adnak. 1943-tól a szovjet hadsereg sikeresen visszazorítja a német csapatokat. Az 1944. június 6-ai normandiai partraszállás (Franciaország) után más szövetséges csapatok is elkezdik visszazorítani a németeket Nyugat-Európában. Mindez óriási örömet okoz a Hátsó traktusban. „Barátok a láthatáron” – írja Anne naplójában kiróbbanó örömmel. Margot elképzeli, hogy Anne szeptemberben vagy októberben újra járhat iskolába...

Akárcsak a Hátsó traktusban bujkálók, rejtekhelyükön más zsidó férfiak, nők és gyermekek is Hollandia gyors felszabadításában reménykednek. A Hátsó traktusban bujkálók helyzete több szempontból is kiváltságos: a legtöbb esetben szülőknek és gyermekeknek különböző helyeken kell elrejtőzniük. Az is gyakran előfordul, hogy máshova kell költözniük, ha például árusítás veszélye fenyeget. Vannak azonban olyan zsidó gyerekek is, akik hamis papírok vagy hamis személyazonosság segítségével iskolába járhatnak, és kinn játszhatnak az utcán.

« 1944. június 6-án a szövetséges csapatok partra szállnak Normandiában (Franciaország). Céljuk az, hogy felszabadítsák a megszállt Európát, és döntő vereséget mérjenek a nácikra. Ez a nap D-Day néven vonult be a történelembe.

1944 - 1945

Sosem derült ki, ki árulta el a Hátsó traktusban bujkálókat.

Árulás!

16

1944. augusztus 4-én pénteken, 10 óra 30 perc körül egy autó áll meg a Prinsengracht 263-as számú ház előtt. Az autóból Karl Josef Silberbauer SS-törzsőrmester és néhány holland rendőr száll ki. A bujkálókat elárulták. A nyolc bujkálót és két segítőjüket, Johannes Kleimant és Victor Kuglert letartóztatják. Silberbauer egy akaratában ékszereket és más értékes tárgyakat visz magával a rejtekhelyről. Anne naplójának lapjai a földre hullanak. A nyolc bujkáló pár napig az amszterdami börtönben raboskodik, majd onnan vonattal a westerborki tranzittáborba szállítják őket. Johannes Kleiman és Victor Kugler az amersfoorti koncentrációs táborba kerül.

Westerborkban a bujkálók a büntetőbarakkba kerülnek, mivel nem jelentkeztek önszántukból. Margot-nak, Annának és édesanyjuknak alantas munkát kell végezniük: elemeket szednek szét. Westerborkból 1942. július 15-től szállítják a foglyokat vonattal a náci Németországban és Kelet-Európában található koncentrációs- és megsemmisítő táborokba. A „köztörvényeseknek”, mint amilyenek a Hátsó traktus lakói, az első induló vonattal kell menniük. 1944. szeptember 3-án vasárnap az utolsó vonat is elindul Westerborkból Auschwitz-Birkenauba, a nácik által megszállt Lengyelország legnagyobb koncentrációs- és megsemmisítő táborába. A deportálandó rabok listáján a Hátsó traktus nyolc bujkálójának neve is szerepel.

Gyerekek a westerborki tranzittáborban, 1943.

1944 – 1945

Panel 16

« Sosem derült ki, ki árulta el a Hátsó traktusban bujkálókat.

Árulás!

1944. augusztus 4-én pénteken, 10 óra 30 perc körül egy autó áll meg a Prinsengracht 263-as számú ház előtt. Az autóból Karl Josef Silberbauer SS-törzsőrmester és néhány holland rendőr száll ki. A bujkálókat elárulták. A nyolc bujkálót és két segítőjüket, Johannes Kleimant és Victor Kuglert letartóztatják. Silberbauer egy akaratában ékszereket és más értékes tárgyakat visz magával a rejtekhelyről. Anne naplójának lapjai a földre hullanak. A nyolc bujkáló pár napig az amszterdami börtönben raboskodik, majd onnan vonattal a westerborki tranzittáborba szállítják őket. Johannes Kleiman és Victor Kugler az amersfoorti koncentrációs táborba kerül.

Westerborkban a bujkálók a büntetőbarakkba kerülnek, mivel nem jelentkeztek önszántukból. Margot-nak, Annának és édesanyjuknak alantas munkát kell végezniük: elemeket szednek szét. Westerborkból 1942. július 15-től szállítják a foglyokat vonattal a náci Németországban és Kelet-Európában található koncentrációs- és megsemmisítő táborokba. A „köztörvényeseknek”, mint amilyenek a Hátsó traktus lakói, az első induló vonattal kell menniük. 1944. szeptember 3-án vasárnap az utolsó vonat is elindul Westerborkból Auschwitz-Birkenauba, a nácik által megszállt Lengyelország legnagyobb koncentrációs- és megsemmisítő táborába. A deportálandó rabok listáján a Hátsó traktus nyolc bujkálójának neve is szerepel.

« Gyerekek a westerborki tranzittáborban, 1943.

Magyarországi zsidó rabok Auschwitz-Birkenau peronján, 1944. május.

Elszakadás

17

1944. szeptember 5-ről 6-ára virradó éjjel a Frank család, a Van Pels család és Fritz Pfeffer megérkeznek az auschwitz-birkenauai koncentrációs táborba. A peronon egy SS-orvos dönt élet és halál felett. A családokat elszakítják egymástól, a férfiakat az egyik, a nőket és gyermekeket pedig a másik oldalra terelik. Anne és Margot ekkor látja utoljára édesapját. A vonattal érkező nagyjából ezer zsidó férfi, nő és gyermek körülbelül egyharmadát azonnal elgázosítják. A többi fogolyt a legtöbb esetben rettenetes körülmények között kényszermunkát kell végeznie. A Hátsó traktus nyolc lakója az első „szelekció” során még megmenekül a gázkamráktól.

Németországban és a megszállt területeken a nácik több száz koncentrációs tábort építenek, ahol foglyok millióit kötelezik kényszermunkára. Léteznek megsemmisítő táborok is, ahol a foglyokat közvetlenül megérkezésük után gázkamrákban meggyilkolják. Vannak azonban olyan koncentrációs táborok is, ahol nincsenek gázkamrák, ilyen például a Bergen-Belsen. Ezekben a táborokban foglyok ezrei halnak bele a nehéz kényszermunka okozta kimerültségbe vagy betegségbe. A táborok higiéniai körülményei nagyon rosszak, és az élelem is kevés.

Zsidó édesanyák és gyermekek úton az auschwitz-birkenauai gázkamrák felé, 1944. május.

1944 – 1945

Panel 17

« Magyarországi zsidó rabok Auschwitz-Birkenau peronján, 1944. május.

Elszakadás

1944. szeptember 5-ről 6-ára virradó éjjel a Frank család, a Van Pels család és Fritz Pfeffer megérkeznek az auschwitz-birkenauai koncentrációs táborba. A peronon egy SS-orvos dönt élet és halál felett. A családokat elszakítják egymástól, a férfiakat az egyik, a nőket és gyermekeket pedig a másik oldalra terelik. Anne és Margot ekkor látja utoljára édesapját. A vonattal érkező nagyjából ezer zsidó férfi, nő és gyermek körülbelül egyharmadát azonnal elgázosítják. A többi fogolyt a legtöbb esetben rettenetes körülmények között kényszermunkát kell végeznie. A Hátsó traktus nyolc lakója az első „szelekció” során még megmenekül a gázkamrától.

Németországban és a megszállt területeken a nácik több száz koncentrációs tábort építenek, ahol foglyok millióit kötelezik kényszermunkára. Léteznek megsemmisítő táborok is, ahol a foglyokat közvetlenül megérkezésük után gázkamrákban meggyilkolják. Vannak azonban olyan koncentrációs táborok is, ahol nincsenek gázkamrák, ilyen például a bergen-belseni. Ezekben a táborokban foglyok ezrei halnak bele a nehéz kényszermunka okozta kimerültségbe vagy betegségbe. A táborok higiéniai körülményei nagyon rosszak, és az élelem is kevés.

« Zsidó édesanyák és gyermekek úton az auschwitz-birkenauai gázkamrák felé, 1944. május.

1945. április 19-én a Bergen-belseni táborban. A felszabadítás után még sok ember hal bele a fogva tartás következményeibe.

„A szemem láttára haltak meg”

18

1944 őszén a német hadsereget folyamatosan visszazorítják Kelet-Európában. Ennek következtében a náciok október végén úgy döntenek, hogy az auschwitzi-birkenauai foglyok egy részét nyugatra szállítják. Egy rettenetes vonatút után Anne és Margot több száz emberrel együtt megérkezik a bergen-belseni koncentrációs táborba (Észak-Németország). Az ott uralkodó állapotok megrázóak. Több fogoly is tüdőben szenved, Anne és Margot is elkapja a betegséget. Rachel van Amerongen-Frankfóorder, egyik fogolytársuk így emlékszik vissza a káoszra: „Arcuk beesett, eltorzult. Szörnyen fáztak. Nekik volt a legrosszabb helyük a barakkban (...). Hallottam, ahogy folyamatosan kiabálnak: »Csukjátok be az ajtót, csukjátok be az ajtót, és ez a hang napról napra egyre halkabbá vált. A szemem láttára haltak meg (...)».

1945 februárjában először Margot hal meg, majd néhány nappal később Anne is feladja a küzdelmet a bergen-belseni táborban. Haláluk pillanatában Otto Frank már kiszabadult a fogságból. 1945. január 27-én szovjet katonák felszabadítják Auschwitz-Birkenaut. Otto nem térhet egyből vissza Hollandiába, és kénytelen nagy kerülőutat tenni, mivel Európa nyugati részén még zajlik a háború. Röviddel szabadulása után Otto megtudja, hogy Edith betegségben és a sok nélkülözés miatt Auschwitzban életét vesztette. Minden reménye Annében és Margot-ban van: vajon még életben lehetnek? Amikor Hollandia 1945. május 5-én felszabadul, Otto Frank Odesszában egy Marseille felé tartó hajóra vár.

1945. január 27-én szovjet katonák felszabadítják az auschwitzi táborban. A felszabadítás után még sok ember hal bele a fogva tartás következményeibe.

1944 – 1945

Panel 18

« 1945. április: túlélők a bergen-belseni táborban. A felszabadulás után még sok ember hal bele a fogva tartás következményeibe.

A szemem láttára haltak meg”

1944 őszén a német hadsereget folyamatosan visszazorítják Kelet-Európában. Ennek következtében a náciok október végén úgy döntenek, hogy az auschwitz-birkenauai foglyok egy részét nyugatra szállítják. Egy rettenetes vonatút után Anne és Margot több száz emberrel együtt megérkezik a bergen-belseni koncentrációs táborba (Észak-Németország). Az ott uralkodó állapotok megrázóak. Több fogoly is tüdőben szenved, Anne és Margot is elkapja a betegséget. Rachel van Amerongen-Frankfoorder, egyik fogolytársuk így emlékszik vissza a háború után: „Arcuk beesett, eltorzult. Szörnyen fáztak. Nekik volt a legrosszabb helyük a barakkban (...). Hallottam, ahogy folyamatosan kiabálnak: »Csukjátok be az ajtót, csukjátok be az ajtót«, és ez a hang napról napra egyre halkabbá vált. A szemem láttára haltak meg (...)».

1945 februárjában először Margot hal meg, majd néhány nappal később Anne is feladja a küzdelmet a bergen-belseni táborban. Haláluk pillanatában Otto Frank már kiszabadult a fogságból. 1945. január 27-én szovjet katonák felszabadítják Auschwitz-Birkenaut. Otto nem térhet egyből vissza Hollandiába, és kénytelen nagy kerülőutat tenni, mivel Európa nyugati részén még zajlik a háború. Röviddel szabadulása után Otto megtudja, hogy Edith betegségben és a sok nélkülözés miatt Auschwitzban életét vesztette. Minden reménye Annében és Margot-ban van: vajon még életben lehetnek? Amikor Hollandia 1945. május 5-én felszabadul, Otto Frank Odesszában egy Marseille felé tartó hajóra vár.

« 1945. január 27-én szovjet katonák felszabadítják az auschwitzi táborban. A Vöröskereszt munkatársai a 15 éves Ivan Dudniket viszik el a táborból, akinek jártányi ereje sincs.

1945 – től napjainkig

Panel 19

« 1945. október: Otto segítőivel. Balról jobbra: Miep Gies, Johannes Kleiman, Otto Frank, Victor Kugler és Bep Voskuijl.

A visszatérés

Otto Frank 1945. június 3-án, tíz hónappal a letartóztatás után végül hazatér Amszterdamiába. Rögtön felkeresi Miep és Jan Giest. Nagy örömmel hallja, hogy segítői közül mindenki túlélte a háborút. Öröme azonban nem teljes: Hermann, Auguste és Peter van Pels, valamint Fritz Pfeffer a táborban életüket veszítették. Otto mindent megtesz, hogy kiderítse, mi történt lányával. Hirdetéseket ad fel, és beszél azon kevés túlélőkkel, akik visszatértek. Vajon tud valamelyikőjük valamit Annéről és Margot-ról?

A visszatérés

19

Otto Frank 1945. június 3-án, tíz hónappal a letartóztatás után végül hazatér Amszterdamiába. Rögtön felkeresi Miep és Jan Giest. Nagy örömmel hallja, hogy segítői közül mindenki túlélte a háborút. Öröme azonban nem teljes: Hermann, Auguste és Peter van Pels, valamint Fritz Pfeffer a táborban életüket veszítették. Otto mindent megtesz, hogy kiderítse, mi történt lányával. Hirdetéseket ad fel, és beszél azon kevés túlélőkkel, akik visszatértek. Vajon tud valamelyikőjük valamit Annéről és Margot-ról?

A 107.000 Hollandiából deportált zsidó közül csupán körülbelül 5.000-en térnek vissza. A bujkálásnak köszönhetően több mint 18.000 zsidó sikeresen elkerüli a deportálást és a halált. A háború után kiderül, hogy a nácik és bűntársaik hat millió zsidó férfit, nőt és gyermeket gyilkoltak meg Európában. A náci ideológiának nemcsak zsidók estek áldozatul, hanem romák és színek, fogyatékkal élők, Jehova tanúi, illetve homoszexuálisok is.

Amszterdami Központi Pályaudvar, 1945. május/június: Ernestine van Witsen-Weinberg, a bergen-belseni koncentrációs tábor egyik zsidó túlélője visszatér Hollandiába.

A 107.000 Hollandiából deportált zsidó közül csupán körülbelül 5.000-en térnek vissza. A bujkálásnak köszönhetően több mint 18.000 zsidó sikeresen elkerüli a deportálást és a halált. A háború után kiderül, hogy a nácik és bűntársaik hat millió zsidó férfit, nőt és gyermeket gyilkoltak meg Európában. A náci ideológiának nemcsak zsidók estek áldozatul, hanem romák és színek, fogyatékkal élők, Jehova tanúi, illetve homoszexuálisok is.

« Amszterdami Központi Pályaudvar, 1945. május/június: Ernestine van Witsen-Weinberg, a bergen-belseni koncentrációs tábor egyik zsidó túlélője visszatér Hollandiába.

1945 – től napjainkig

Panel 20

« 1960. május 3: Otto Frank a Hátsó traktus padlásán, röviddel azelőtt, hogy a Prinsengracht 263-as számú házban megnyílik a múzeum.

A Hátsó traktus

1945 júliusában Otto Frank tudomására jut, hogy Anne és Margot Bergen-Belsenben életét veszítette. Mikor közli Mieppl a szörnyű hírt, a nő átnyújtja neki Anne naplójegyzéseit. Miep és Bep talált rájuk a Hátsó traktusban a letartóztatás után, Miep pedig egész idő alatt megőrizte. Ottónak eleinte nincs lelki ereje, hogy elolvassa Anne szövegeit, bánata még túl nagy. Amikor azonban elkezd, Anne naplója valóságos „megvilágosodásként” hat számára. Nem gondolta volna, hogy „Annának ilyen mély gondolatai és érzelmei voltak”. A barátok, akiknek megmutatja, kiadásra biztatják. Otto Frank könyvet állít össze Anne naplójegyzéseiből. Nagy nehezen végül sikerül kiadót találnia. A könyv 1947-ben jelenik meg Het Achterhuis (A Hátsó traktus) címmel.

A szövetségesek azt akarják, hogy a nácik lakoljanak bűneikért. Számos helyen zajlanak tárgyalások. Ezek közül a legismertebb a nürnbergi per (Németország), amely során 1946-ban több magas rangú náci tisztet is halálra ítélnék. A rengeteg per ellenére azonban sok náci megússza a büntetést. Az egyik Karl Josef Silberbauer SS-főtörzsőrmester, aki a Hátsó traktus nyolc bujkálóját tartóztatta le. 1963-ban a nyomára bukkannak. Rövid felfüggesztés után újra dolgozhat a bécsi rendőrségnél.

« 1945. november: vádlottak padja a nürnbergi perben. Baloldalon Hermann Göring, aki az első koncentrációs táborok építéséért volt felelős, mellette Rudolf Hess, Hitler helyettese.

Natalie Portman Anne Frank szerepében az Anne Frank naplója című színdarabban, 1997.

„Tanuljunk a múltból!”

21

A Het Achterhuis (A Hátsó traktus) holland nyelvű kiadását hamarosan több fordítás is követi. Később színdarab, film, Anne Frankról elnevezett iskolák, utcák, televíziós sorozatok következnek... Anne Frank lett a holokauszt legismertebb áldozata. Egyike azon másfél millió zsidó gyermeknek, akiket a náci és csatlósai gyilkoltak meg. Az olasz Primo Levi, aki maga is holokauszt-túlélő, így ír erről: „... egyetlen Anne Frank nagyobb felindulást vált ki belőlünk, mint az olyan emberek miriádja, akik ugyanúgy szenvednek, mint ő, csak éppen árnyékban maradnak. Talán így is kell lennie, mert ha mindenki szenvedését át kellene élnünk, nem is tudnánk élni!”

Mindeközben világszerte emlékművek, múzeumok és szervezetek szent emlékeztetnek a zsidóüldözés borzalmaira és a második világháborúra. Ezek gyakran azért épülnek és jönnek létre, hogy az emberek tanuljanak a holokauszt borzalmaiból. A háború után Otto Frank aktívan küzdött a megbékélésért és az emberi jogokért. 1970-ben így nyilatkozott erről egy interjúban: „Ami történt, azt már nem tudjuk megváltoztatni. Az egyetlen, amit tehetünk, hogy tanulunk a múltból, és belátjuk, mit is jelent a diszkrimináció és az ártatlan emberek üldözése. Véleményem szerint mindenkinek kötelessége küzdeni az előítéletek ellen!”

Will Lammert A fasizmus zsidó áldozatai című szoborcsoportja egy berlini zsidó temetőben, 1957.

1945 – től napjainkig

Panel 21

« Natalie Portman Anne Frank szerepében az Anne Frank naplója című színdarabban, 1997.

„Tanuljunk a múltból!”

A Het Achterhuis (A Hátsó traktus) holland nyelvű kiadását hamarosan több fordítás is követi. Később színdarab, film, Anne Frankról elnevezett iskolák, utcák, televíziós sorozatok következnek... Anne Frank lett a holokauszt legismertebb áldozata. Egyike azon másfél millió zsidó gyermeknek, akiket a náci és csatlósai gyilkoltak meg. Az olasz Primo Levi, aki maga is Holokauszt-túlélő, így írt erről: „[...] egyetlen Anne Frank nagyobb felindulást vált ki belőlünk, mint az olyan emberek miriádjai, akik ugyanúgy szenvednek, mint ő, csak éppen árnyékban maradnak. Talán így is kell lennie, mert ha mindenki szenvedését át kellene élnünk, nem is tudnánk élni!”

Mindeközben világszerte emlékművek, múzeumok és szervezetek ezrei emlékeztetnek a zsidóüldözés borzalmaira és a második világháborúra. Ezek gyakran azért épülnek és jönnek létre, hogy az emberek tanuljanak a holokauszt borzalmaiból. A háború után Otto Frank aktívan küzdött a megbékélésért és az emberi jogokért. 1970-ben így nyilatkozott erről egy interjúban: „Ami történt, azt már nem tudjuk megváltoztatni. Az egyetlen, amit tehetünk, hogy tanulunk a múltból, és belátjuk, mit is jelent a diszkrimináció és az ártatlan emberek üldözése. Véleményem szerint mindenkinek kötelessége küzdeni az előítéletek ellen.”

« Will Lammert A fasizmus zsidó áldozatai című szoborcsoportja egy berlini zsidó temetőben, 1957.

Prinsengracht 263

Otto Frank cége, az amszterdami Prinsengracht 263-as számú épület makettje. A búvóhely az épület hátsó traktusában található. segítők működtetik a céget, és ellátják a bujkálókat. Természetesen mindent titokban kell tartaniuk.

Johan Voskuil, Bep édesapja a raktárban dolgozik. Ő az egyetlen raktári munkás, aki tud a rejtőzködőkről, ezért hatalmas támogatást jelent számukra. Ő tartja szemmel a raktár többi dolgozóját, és ő készíti el azt a könyvespolcot, amely elrejt a Hátsó traktusba vezető átjárót. 1943 nyarán súlyosan megbetegszik. Közelgő halálát Anne „kész szerencsétlenségként” jellemzi.

„Bep kenyeret és tejet hozott. Kugler és Kleiman működtette a céget, és könyveket, újságokat hoztak a bujkálóknak. Az én feladatomban pedig az volt, hogy zöldségről és húsról gondoskodjak.”

Miep Gies

„Gies és Kleiman urak vettek nekünk élelmiszerjegyet a feketepiacon, és amikor elfogyott a pénzünk, eladták néhány ékszerünket. Kugler úr emellett úgy adta el a fűszereinket, hogy nem regisztrálta őket, így fedezvén a szükségleteinket.”

Otto Frank, 1971

„És csöndben kell lennünk, nehogy odalent még meghallják.”

Anne Frank naplója, 1942. július 11.

„Hidd el, hogy aki már másfél éve ilyen bezártságban él, annak – minden méltányosság és hálaérzet ellenére is – olykor mélységesen eleget van. Érzelmeket nem lehet kiiktatni. Biciklizni szeretnék meg táncolni, füttyülni, szétnézni a világban, fiatalnak érezni magam, érezni, hogy szabad vagyok, csak ilyenekre vágyom (...).”

(...)” Anne Frank naplója, 1943. december 24.

„Senki nem tudja elképzelni, mit jelentett nekünk a négy munkatársam, akik ilyen önfeláldozó segítőknek és hűséges barátoknak bizonyultak egy olyan időszakban, amikor a gonosz volt hatalmon. (...) Mindennapos látogatásuk odafent nálunk hatalmas támogatást jelentett számunkra.”

Otto Frank, 1968

A rejtekhely

„Ez az a hely, ahol a németországi ellenállás egyik legfontosabb központja volt. A háttérben a családok, akik a háttérben voltak, és akik a háttérben voltak, és akik a háttérben voltak.”

„Az én háttérben voltam, és az én háttérben voltam. Az én háttérben voltam, és az én háttérben voltam. Az én háttérben voltam, és az én háttérben voltam. Az én háttérben voltam, és az én háttérben voltam.”

Az irodák

1. Raktár
2. A cég konyhája
3. Otto Frank magánirodájának aajtaja
4. Victor Kugler irodája
5. Johannes Kleiman, Miep Gies és Bep Voskuijl irodája
6. Tárolóhelyiség
7. Padlás
8. Lépcsőforduló a Hátsó traktusba vezető, könyvespolcnak álcázott titkos ajtóval

A Hátsó traktus

9. Mosdó
10. Otto, Edith és Margot Frank szobája
11. Anne Frank és Fritz Pfeffer szobája
12. Közös nappali/étkező, egyben Hermann és Auguste van Pels hálószobája
13. Peter van Pels szobája
14. Padlás
15. Manzárd

A rejtekhely

Az irodák

1. Raktár
2. A cég konyhája
3. Otto Frank magánirodájának aajtaja
4. Victor Kugler irodája
5. Johannes Kleiman, Miep Gies és Bep Voskuijl irodája
6. Tárolóhelyiség
7. Padlás
8. Lépcsőforduló a Hátsó traktusba vezető, könyvespolcnak álcázott titkos ajtóval

A Hátsó traktus

9. Mosdó
10. Otto, Edith és Margot Frank szobája
11. Anne Frank és Fritz Pfeffer szobája
12. Közös nappali/étkező, egyben Hermann és Auguste van Pels hálószobája
13. Peter van Pels szobája
14. Padlás
15. Manzárd

Otto Frank
1889 – 1980

Edith Frank
1900 – 1945

Margot Frank
1926 – 1945

Anne Frank
1929 – 1945

Hermann van Pels
1898 – 1944

Auguste van Pels
1900 – 1945

Peter van Pels
1926 – 1944

Fritz Pfeffer
1889 – 1944

A bujkálók

Otto Frank

„Jósnak ne kellett élnem, hogy bármikor el fog érkezni a pillanat, amikor majd bujkálni kényyszerülünk, hogy elkerüljük a deportálást. Miután Van Pels úrral mindent átbeszéltünk, arra jutottunk, hogy a cég hátsó traktusában fogunk elbújni. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha Kleiman és Kugler úr teljes felelősséget vállal mindenért, ami a bujkálásunkkal kapcsolatos, továbbá, ha a két titkárnő, Miep Gies és Bep Voskuijl is együttműködik. Mind a négyen vállalták a kockázatot, noha tisztában voltak a veszéllyel. A náci faji törvények értelmében mindenkit, aki zsidókon segített, szigorúan megbüntettek: a segítőket bebörtönözték, deportálták vagy akár ki is végezték.”

Otto Frank levele a Yad Vashemnek, 1971. június 10. Ebben a levélben Otto „Világ Igaza” kitüntetéset kérvényez az öt segítőnek: Jan és Miep Giesnek, Johannes Kleimannak (posztumusz), Victor Kuglernek és Bep Voskuijlnak. Ezt a magas izraeli címet végül 1973-ban vehetik át a segítőik.

Anne Frank

„Minden nap feljönnek hozzánk, eltársalognak az urakkal üzletről, politikáról, a hölgyekkel az élelmézésről és a háborús nehézségekről, a gyerekekkel pedig könyvekről és újságokról. Arcuk a lehető legderűsebb, születés- és más ünnepnapokra virággal és ajándékokkal kedveskednek, mindig mindenben rendelkezésünkre állnak. Soha nem szabad elfelejtenünk, hogy míg más emberek a háborúban vagy a németekkel szembeni ellenállásban tanúsítanak hősiességet, a mi gyámolítóink ugyanezt tanúsítják vidámságukkal és szeretetükkel.”

Anne Frank naplója, 1944. január 28.

A bujkálók

Otto Frank:

„Hamar be kellett látnom, hogy bizony el fog érkezni a pillanat, amikor majd bujkálni kényyszerülünk, hogy elkerüljük a deportálást. Miután Van Pels úrral mindent átbeszéltünk, arra jutottunk, hogy a cég hátsó traktusában fogunk elbújni. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha Kleiman és Kugler úr teljes felelősséget vállal mindenért, ami a bujkálásunkkal kapcsolatos, továbbá, ha a két titkárnő, Miep Gies és Bep Voskuijl is együttműködik. Mind a négyen vállalták a kockázatot, noha tisztában voltak a veszéllyel. A náci faji törvények értelmében mindenkit, aki zsidókon segített, szigorúan megbüntettek: a segítőket bebörtönözték, deportálták vagy akár ki is végezték.”

Otto Frank levele a Yad Vashemnek, 1971. június 10. Ebben a levélben Otto „Világ Igaza” kitüntetéset kérvényez az öt segítőnek: Jan és Miep Giesnek, Johannes Kleimannak (posztumusz), Victor Kuglernek és Bep Voskuijlnak. Ezt a magas izraeli címet végül 1973-ban vehetik át a segítőik.

Otto Frank (1889 – 1980)

Edith Frank (1900 – 1945)

Margot Frank (1926 – 1945)

Anne Frank (1929 – 1945)

Anne Frank:

„Minden nap feljönnek hozzánk, eltársalognak az urakkal üzletről, politikáról, a hölgyekkel az élelmézésről és a háborús nehézségekről, a gyerekekkel pedig könyvekről és újságokról. Arcuk a lehető legderűsebb, születés- és más ünnepnapokra virággal és ajándékokkal kedveskednek, mindig mindenben rendelkezésünkre állnak. Soha nem szabad elfelejtenünk, hogy míg más emberek a háborúban vagy a németekkel szembeni ellenállásban tanúsítanak hősiességet, a mi gyámolítóink ugyanezt tanúsítják vidámságukkal és szeretetükkel.”

Anne Frank naplója, 1944. január 28.

Hermann van Pels (1898 – 1944)

Auguste van Pels (1900 – 1945)

Peter van Pels (1926 – 1945)

Fritz Pfeffer (1889 – 1944)

»Figyeld, szerintem tovább kell lépnünk. Akármilyen nehéz is. Nem rágódhatunk a múlton. Mert, aki csak a múlton rágódik, az bizony lemarad az életről. De való igaz, emberek vagyunk, és az embereknek szükségük van valamilyen kapaszkodóra«. Így hát ekképp folytattam: »A háború sötét éveiben mi nem maradtunk pártatlanok, hanem segítő kezet nyújtottunk ezeknek az embereknek. Saját életünket kockáztattuk. Többet nem tehettünk.«

Johannes Kleiman (1896 – 1959)

Johannes Kleiman Otto Frank már régóta ismerte Johannes Kleimant. Akkor kerültek kapcsolatba, mikor Otto 1923-ban bankot létesített Amszterdamban. Ez egy tartós együttműködés és barátság kezdete volt. Johannes Kleiman 1940-ben állt munkába Otto Frank cégénél. A bujkálóknak nyújtott segítségéről így nyilatkozott egy interjúban a háború után:

„Azért segítettem Otto Franknak és családjának míg bujkálni kényszerültek, mert Otto Frankot komoly üzletembernek, rendkívül tisztességes és segítőkész embernek ismertem meg, és ezen tulajdonságáért egyébként is mindenki tiszteli.”

Bep Voskuijl (1919 – 1983)

Bep Voskuijl Bep Voskuijl már a háború előtt is Otto Frank cégénél dolgozott. Ő volt a legfiatalabb munkatárs. Épp azokban a napokban töltötte be huszonharmadik életévét, mikor a Frank család elrejtőzött a Hátsó traktusban. Otto Frank elmondása szerint Anne és Bep egészen jól kijöttek egymással, gyakran vonultak el pletykálni. A háború után Bepet gyakran kérdezték Annéről és a Hátsó traktusról. Ilyenkor – ahogyan azt Otto Franknak szóló levelében is írta – mindig eszébe jutottak a múlt szörnyűségei, melyeknek ő maga is szemtanúja volt. „Ez az óriási fájdalom sosem fog elmúlni.”

Victor Kugler (1900- 1981)

Victor Kugler Victor Kugler 1933-tól dolgozott Otto Franknál. Kezdetben pektin-, majd 1940-től főként fűszerértékesítéssel foglalkozott. A bujkálás alatt Victor gyakran vitt a Hátsó traktus lakóinak folyóiratokat és újságokat olvasnivaló gyanánt. Annét például a Cinema & Theater c. folyóirattal örvendeztette meg minden héten. A háború után, arra a kérdésre, hogy miért segített a bujkálóknak, röviden, de velősen ezt válaszolta: „Segítenem kellett: a barátaimról volt szó.”

Miep Gies (1909 - 2010) Jan Gies (1905 - 1993) Johannes Kleiman (1896 - 1959) Bep Voskuijl (1919 - 1983) Victor Kugler (1900 - 1981)

A segítők

Miep Gies

Miep Gies 1933-tól dolgozott Otto Frank cégénél. 1941-től az ott lakó család titkos rejtőhelye, a Hátsó traktusban rejtőzött.

Johannes Kleimant elvált, mivel nagy különbség volt az életkoruk között. Sajnos rejtőhelyük megismerésére került sor, ezért a család elrejtőzött a Hátsó traktusban. Miep Gies a hátsó traktusban rejtőzött, ahol a család tagjai is voltak. Miep Gies a hátsó traktusban rejtőzött, ahol a család tagjai is voltak. Miep Gies a hátsó traktusban rejtőzött, ahol a család tagjai is voltak.

Johannes Kleiman

Otto Frank már régóta ismerte Johannes Kleimant. Akkor kerültek kapcsolatba, mikor Otto 1923-ban bankot létesített Amszterdamban. Ez egy tartós együttműködés és barátság kezdete volt. Johannes Kleiman 1940-ben állt munkába Otto Frank cégénél.

A háború után, így nyilatkozott egy interjúban a háború után: „Azért segítettem Otto Franknak és családjának míg bujkálni kényszerültek, mert Otto Frankot komoly üzletembernek, rendkívül tisztességes és segítőkész embernek ismertem meg, és ezen tulajdonságáért egyébként is mindenki tiszteli.”

Bep Voskuijl

Bep Voskuijl Bep Voskuijl már a háború előtt is Otto Frank cégénél dolgozott. Ő volt a legfiatalabb munkatárs. Épp azokban a napokban töltötte be huszonharmadik életévét, mikor a Frank család elrejtőzött a Hátsó traktusban. Otto Frank elmondása szerint Anne és Bep egészen jól kijöttek egymással, gyakran vonultak el pletykálni. A háború után Bepet gyakran kérdezték Annéről és a Hátsó traktusról. Ilyenkor – ahogyan azt Otto Franknak szóló levelében is írta – mindig eszébe jutottak a múlt szörnyűségei, melyeknek ő maga is szemtanúja volt.

Victor Kugler

Victor Kugler Victor Kugler 1933-tól dolgozott Otto Franknál. Kezdetben pektin-, majd 1940-től főként fűszerértékesítéssel foglalkozott. A bujkálás alatt Victor gyakran vitt a Hátsó traktus lakóinak folyóiratokat és újságokat olvasnivaló gyanánt. Annét például a Cinema & Theater c. folyóirattal örvendeztette meg minden héten. A háború után, arra a kérdésre, hogy miért segített a bujkálóknak, röviden, de velősen ezt válaszolta: „Segítenem kellett: a barátaimról volt szó.”

A segítők

Miep Gies (1909 – 2010)

Jan Gies (1905 - 1993)

Miep Gies Miep Gies 1933-tól dolgozott Otto Frank cégénél. 1941-től az ott lakó család titkos rejtőhelye, a Hátsó traktusban rejtőzött. Miep Gies a hátsó traktusban rejtőzött, ahol a család tagjai is voltak.

„Gyakran tűnődöm el azon, vajon hogy történhetett meg mindez, és hogy miért történt. Engem rettenetesen megviseltek a történetek. Mikor egyszer leültünk, és erről beszélgettünk, azt mondtam Jannak:

HA AZ LEHETEK, AKI VAGYOK

Mai fiatalok történetei

„Tudom, mit akarok, van célom, véleményem, hitem és szerelmem. Csak akkor nyugszom meg, ha az lehetek, aki vagyok.”

Anne Frank naplója, 1944. április 11.

Anne Frank egyike annak a másfél millió zsidó gyermeknek, akiket a nácik és cinkostársaik meggyilkoltak. Csupán azért, mert zsidó volt. Anne tizenöt éves koráig élt.

Ma már más időket élünk. Merőben más időket, mint amelyben Anne Frank élt. A diszkrimináció ennek ellenére még ma is jelen van. Az emberek személyiségük vagy éppen a külsejük alapján kiközösítik egymást. A diszkrimináció még ma is mindennap és mindenütt előforduló jelenség. A kiállítás ezen részében Batja, Bűsra, Dylan, Jim, Kim és Michiel mesél magáról és arról, hogyan birkózik meg az előítéletekkel és a diszkriminációval. De miért különböztetik meg az emberek egymást hátrányosan? Miért nem lehetünk egyszerűen önmagunk anélkül, hogy egy másik embertársunkat rossz színben tüntetjük fel? Elvégre minden ember egyenlő, nem igaz?

HA AZ LEHETEK, AKI VAGYOK

Mai fiatalok történetei

„Tudom, mit akarok, van célom, véleményem, hitem és szerelmem. Csak akkor nyugszom meg, ha az lehetek, aki vagyok.”

Anne Frank naplója, 1944. április 11.

Anne Frank egyike annak a másfél millió zsidó gyermeknek, akiket a nácik és cinkostársaik meggyilkoltak. Csupán azért, mert zsidó volt. Anne tizenöt éves koráig élt.

Ma már más időket élünk. Merőben más időket, mint amelyben Anne Frank élt. A diszkrimináció ennek ellenére még ma is jelen van. Az emberek személyiségük vagy éppen a külsejük alapján kiközösítik egymást. A diszkrimináció még ma is mindennap és mindenütt előforduló jelenség.

A kiállítás ezen részében Batja, Bűsra, Dylan, Jim, Kim és Michiel mesél magáról és arról, hogyan birkózik meg az előítéletekkel és a diszkriminációval. De miért különböztetik meg az emberek egymást hátrányosan? Miért nem lehetünk egyszerűen önmagunk anélkül, hogy egy másik embertársunkat rossz színben tüntetjük fel? Elvégre minden ember egyenlő, nem igaz?

1935. május

1936. május

1937. május

1938. május

1939. május

1940. május

1941. május

1942. május

1943. május

1944. május

1944. május

1944. május

panel 22

Búsra

„Nincs sok barátom, de azok, akikre barátaimként tekintek, sokat jelentenek nekem.”

„Muszlimnak lenni számomra azt jelenti, hogy az ember békés, őszinte és nyitott. Nagyon elszomorít, hogy más muszlimok visszaélnék az iszlámmal, és rossz hírnevet keltenek róla, mert így az emberek minden muszlimot ezzel a negatív képpel azonosítanak.”

„A családomnak nagy szerepe van az életemben. A sok viszontagság ellenére nagyon szoros a kapcsolatunk.”

Ilyennek látom magam

Hogy hívnak? Fiú vagy lány vagy? Hol születted? Hol nevelkedted? Hívó vagy? Mivel töltöd a szabadidőd? Mit eszel legszívesebben? Mi szeretnél lenni felnőttkorodban? Minden, amit ezekre a kérdésekre válaszolsz, arról árulkodik, ki vagy, és hogyan látod saját magad. Ez a te identitásod, az pedig folyton változik. Némelyik kérdésre teljesen másként válaszolsz tizenkét évesen, mint huszonegy éves korodban. Némelyikre természetesen mindig ugyanaz lesz a válasz. A születési helyed vagy a bőröd színe például sosem változnak.”

Az identitásod rengeteg különböző dologból tevődik össze. Sosem lehetsz például csak hívó, csak lány, csak humoros vagy csak vegetáriánus. Egyszerre több minden vagy. Legszívesebben persze te magad döntened el, ki vagy, és milyen szeretnél lenni mások szemében. Az, hogy hogyan jellemzed magad, attól is függ, hol vagy éppen. Szituációtól függően különbözőképpen mutatkozol be. Teljesen másképp egy állásinterjún, mint amikor új embereket ismersz meg.

Jim

„Jim vagyok! Imádok cserkészkedni, a barátaimmal a sárban gázolni. Ilyenkor nem is lehetnék boldogabb.”

„Számomra nagyon fontos a barátság. Egy igaz barát olyasvalaki, akit az ember régóta ismer, és aki mellett önmaga lehet, de akár változhat is.”

„Imádom a számítógépes játékokat. Anyukámat ez nagyon bosszantja, de ő úgysem értheti. Ez a mi generációnk jellemzője.”

Ilyennek látnak mások

23

Hogy viselkedsz egy buliban? Hogy szoktál reagálni, ha veszekszel valakivel? Milyen a viszonyod a szüleiddel? Ki ismer és ért meg legjobban? Milyen benyomást szoktál tenni idegenekre? A körülötted lévő embereknek, például a barátaidnak, a munkatársaidnak, az osztálytársaidnak mind van egy kialakult képük rólad. Te gyakran nem ugyanúgy látod saját magad, mint ahogy mások. Ezenkívül különböző embereknek gyakran különböző oldaladat mutatod. Másképp viselkedsz, ha a barátaiddal vagy, és másképp, ha a testvéreddel.

Azok, akik egyáltalán nem ismernek, gyakran az első benyomás alapján ítélik meg. Egyetlen feltűnő tulajdonságodat – a bőrszínedet, a piercingedet, az öltözködésedet vagy akár a viselkedésedet – pillanatok alatt felnagyítják, és ez alapján alkotnak képet rólad. Ha így nézel ki, akkor biztosan így is viselkedsz, és ilyen is vagy, gondolják sokszor. Te milyen vagy mások szemében?

Édesanya szerint: „Büsa nagyon céltudatos, ez a szemén is látszik. A kitartása nagy segítségére lesz abban, hogy azzá váljon, aki lenni szeretne. Nagyon büszke vagyok rá. A dohányzásról viszont le kellene szoknia, csak kárt tesz az egészségében.”

Egy barátja szerint: „Jim nagyon jópofa. Olyan jó a humora, hogy az órákon alig tudom visszatartani a nevetést.”

Egy idegen szerint: „Mekkora egy gyökér ezzel a vastagkeretes szemüveggel! Szerintem jó módú családból származik és vidéki.”

panel 23

Büsa

Édesapja szerint: „Büsa nagyon céltudatos, ez a szemén is látszik. A kitartása nagy segítségére lesz abban, hogy azzá váljon, aki lenni szeretne. Nagyon büszke vagyok rá. A dohányzásról viszont le kellene szoknia, csak kárt tesz az egészségében.”

Egy barátnője szerint: „Nagyon lelkes, és ezért nem mindig egyszerű eset. Mindig mindennek a napos oldalát látja. Egyszer elmentünk egy melegfelvonulásra, ahol többen is le akartak vele fényképezkedni. »Muszlimok aztán nem gyakran fordulnak meg melegfelvonuláson!« – csodálkoztak sokan. Büsa viszont egy percig sem zavartatta magát, fülig érő szájjal pózolt a kamerának.”

Egy idegen szerint: „Nem ismerem, de szerintem szigorú családból származik, és az apja arra kényszeríti, hogy fejkendőt hordjon. Lehet, hogy elnyomják?”

Ilyennek látnak mások

Hogy viselkedsz egy buliban? Hogy szoktál reagálni, ha veszekszel valakivel? Milyen a viszonyod a szüleiddel? Ki ismer és ért meg legjobban? Milyen benyomást szoktál tenni idegenekre? A körülötted lévő embereknek, például a barátaidnak, a munkatársaidnak, az osztálytársaidnak mind van egy kialakult képük rólad. Te gyakran nem ugyanúgy látod saját magad, mint ahogy mások. Ezenkívül különböző embereknek gyakran különböző oldaladat mutatod. Másképp viselkedsz, ha a barátaiddal vagy, és másképp, ha a testvéreddel.

Azok, akik egyáltalán nem ismernek, gyakran az első benyomás alapján ítélik meg. Egyetlen feltűnő tulajdonságodat – a bőrszínedet, a piercingedet, az öltözködésedet vagy akár a viselkedésedet – pillanatok alatt felnagyítják, és ez alapján alkotnak képet rólad. Ha így nézel ki, akkor biztosan így is viselkedsz, és ilyen is vagy, gondolják sokszor. Te milyen vagy mások szemében?

Jim

Édesanyja szerint: „Jim ízig-vérig társasági ember, sokat nevet, a konfliktusokat és veszekedéseket azonban inkább elkerüli. Úgy gondolja, hogy ezek nem vezetnek semmire. Ha viszont valakit nagyon megbántanak, annak igyekszik segíteni.”

Egy barátja szerint: „Jim nagyon jópofa. Olyan jó a humora, hogy az órákon alig tudom visszatartani a nevetést.”

Egy idegen szerint: „Mekkora egy gyökér ezzel a vastagkeretes szemüveggel! Szerintem jó módú családból származik és vidéki.”

Ide tartozom saját magam szerint

24

Amikor önmagadat jellemzed, olyan szavakat használod, amelyek másokhoz, egy közösséghez kötnék. Mindenki különböző közösségekhez tartozik, például egy bizonyos nemzeti vagy etnikai csoportba vagy egy klubba. Sok közösséget, amelybe tartozol, te magad választasz, például a baráti körödet, a sportegyesületet vagy a kedvenc fociklubodat. Ahogy idősebb leszel, ezek is változhatnak. Némelyik nagyon fontos számodra, némely mások kevésbé.

A közösségi identitásod fontos szerepet játszik. Többek között ettől vagy az, aki vagy. Jó különböző közösségekhez tartozni, különösen, ha annak pozitív a megítélése. Ha például egy koncert után vastappsal jutalmaznak, együtt osztjátok az örömet, és együtt erősnek érzitek magatokat. Te hová tartozol saját magad szerint?

Használd a szavakat az a fogalommal szemben, amelyre a képeken látható emberek, és vagy eldöntöd, milyen a kapcsolatuk a fogalommal szemben.

panel 24

Szófelhő

barátok – család – keresztények – hollandok – edzők – sportrajongók – színészek – írók – afrikaiak – Indonéz – apák

Michiel

„Már kiskorom óta szeretnék színészkedni. Mindig is ez volt az álmom. A közös munka mindig összekovácsol minket, színészeket. Ahhoz, hogy az alakításunk káprázatos legyen, szükségünk van egymásra.”

Ide tartozom saját magam szerint

Amikor önmagadat jellemzed, olyan szavakat használod, amelyek másokhoz, egy közösséghez kötnék. Mindenki különböző közösségekhez tartozik, például egy bizonyos nemzeti vagy etnikai csoportba vagy egy klubba. Sok közösséget, amelybe tartozol, te magad választasz, például a baráti körödet, a sportegyesületet vagy a kedvenc fociklubodat. Ahogy idősebb leszel, ezek is változhatnak. Némelyik nagyon fontos számodra, némely mások kevésbé.

A közösségi identitásod fontos szerepet játszik.

Többek között ettől vagy az, aki vagy. Jó különböző közösségekhez tartozni, különösen, ha annak pozitív a megítélése. Ha például egy koncert után vastappsal jutalmaznak, együtt osztjátok az örömet, és együtt erősnek érzitek magatokat. Te hová tartozol saját magad szerint?

Szófelhő

fogyatékkal élők – lányok – fiatalok – hegedűművészek – komolyzene-rajongók – lányok – diákok – család – barátnők – hollandok – művészek

Kim

„Imádok hegedülni, ez a legnagyobb szenvedélyem. A konzervatóriumban tanulok, és nagy élvezettel játszom a többi hegedűssel. A hegedűmből merítek energiát.”

panel 25

Külföldiek

Michiel

„Színészként gyakran ugyanazokkal a szerepekkel keresnek meg. A külföldi, a menekült, az illegális menedékkérő vagy a hollandul rosszul beszélő szerepével. Csak azért, mert fekete vagyok, és ez szerintük jól passzol ezekhez a karakterekhez.”

„Bizonyos esetekben a børszíned határozza meg, ki vagy. Ez elég elszomorító. Hadd döntse el mindenki, hogy az identitásának melyik részét tartja a legfontosabbnak, a legpozitívabbnak és a legjobbnak.”

Ide tartozom mások szerint

A közösségek közül, amelyekbe tartozol, nem mindegyiket tudod megválasztani. A családi háttered, a nemzetiségedet, vagy hogy kerekese székben ülsz, nem te választod. Ennek ellenére fontos részét képezhetik annak, aki vagy. Vagy éppen ellenkezőleg. Az ember hajlamos másokat csoportokba osztani. Mindez automatikusan történik, amivel nincs is probléma. Nem helyes azonban másokat negatívan megítélni az alapján, milyen csoportba tartoznak.

Az is lehet, hogy az embert olyan csoportba tartozónak vélik, amellyel semmilyen kapcsolata sincs, vagy amely számára nem olyan fontos. Mindenkinek vannak előítéletei a társadalom bizonyos csoportjaival szemben. Az előítéletek elhamarkodottan kialakított ítéletek egy csoportról vagy annak egy tagjáról, és ezek gyakran negatívak. Amikor egy csoporthoz tartozónak vélnek, akkor az emberek beskatulyáznak a nekik feltűnő tulajdonságaik vagy az identitásod egy része alapján. Te milyen csoportokba tartozol mások szerint?

fogyatékkal élők

Kim

„Korábban azt gondolták az iskolatársaim, hogy nem tartozom közéjük, és másként kezeltek a kerekese székem miatt. Kamaszkoromban ez később sok gondot okozott. Szinte kételkedni kezdtem, hogy normális vagyok-e.”

„Néhány ember úgy gondolja, hogy mi, fogyatékkal élők semmit nem fogunk elérni az életben, hogy semmihez nem értünk, és nincsenek álmaink. Csak sajnálnak minket”

Ha megvetnek és kirekesztenek

26

Ha az emberek beskatulyáznak és negatívan ítélik meg, akkor nincs esélyed, hogy más oldaláról is megmutatkozz. A származásod például gyakran a diszkrimináció egyik forrása. A származásodat azonban nem tudod megváltoztatni. Gyakran a rád ragasztott „bélyegek” miatt is negatív előítéletekkel szembesülsz, vagy elítélnék.

Az előítéletek fejünkben élő gondolatok. Amíg nem adsz nekik nyilvánosan hangot, addig senkit nem bántasz meg vele. A diszkrimináció másokra irányuló viselkedés, amely során valakit másként kezelnek a külseje, az etnikai hovatartozása, a szexuális irányultsága, a vallása vagy a bőrszíne alapján kialakult előítélet alapján.

A diszkrimináció több formát is ölthet, ilyen például a szidalmazás, a kirekesztés vagy a fizikai erőszak, mint a köpködés vagy az ütlegelés. Te szoktál diszkriminálni embereket? Vagy téged diszkrimináltak már valaha?

Kim: megbámulják és kirekesztik
„Sokszor megbámulnak az utcán. Mintha csak azt vártam volna, hogy valaki rám nézzon. Úgy érzem, mintha csak azt vártam volna, hogy valaki rám nézzon. Úgy érzem, mintha csak azt vártam volna, hogy valaki rám nézzon.”

Michiel: folyton beskatulyázzák
„Párszor elutasították az állásjelentkezésemet a borszíne miatt, és ezt nehezen tudtam elfogadni. Az ilyesmi nem esik jól, és az ember ilyenkor még sokáig a történeteken rágódik. Ilyen dolgok nagy hatással vannak mindenkire...”

Dylan: becsmérlik és leköpködi
„Én egyszerűen csak nőies férfi vagyok. Az emberek valamilyen kategóriába megpróbálnak besorolni, de nem találják olyat, amelybe beleillenek. Nem vagyok transzsemű. Amikor az emberek ezt hallják, néhányan elbizonytalanodnak, mások dühösek lesznek. Volt már, hogy arcon köptek. Csupán azért, mert az vagyok, aki. Ennél rosszabb nem is lehet. Inkább mosnának be egyet. A köpködés olyan, mintha már arra sem méltatnának, hogy kezet emeljenek rám. Az túl nagy erőfeszítés lenne.”

Batja: csúfolják
„Nem sokszor fordul elő, hogy az emberek szóban inzultálnak azért, mert zsidó vagyok. A médián keresztül viszont látom, hogy vannak emberek, akik utálják a zsidókat. Ilyenkor úgy érzem, hogy ezek nekem is szólnak, és sértve érzem magam.”

panel 26

Felcímkézett Fiókok

nyomik – külföldiek – fogyatékkal élők – muszlim nők – gengelő fiatalok – melegek – zsidók – huligánok

Kim: megbámulják és kirekesztik

„Sokszor megbámulnak az utcán. Mintha csak azt

gondolnák: »Biztos, hogy ez a csaj százas?« Egyszer vettem mozijegyet, de nem működött a lift, így nem tudtam bemenni a vetítőterembe. A pénzemet viszont nem kaptam vissza. A személyzet még a kisujját sem mozdította. Végül a bátyám vitt fel a karjaiban.”

Michiel: folyton beskatulyázzák

„Párszor elutasították az állásjelentkezésemet a borszíne miatt, és ezt nehezen tudtam elfogadni. Az ilyesmi nem esik jól, és az ember ilyenkor még sokáig a történeteken rágódik. Ilyen dolgok nagy hatással vannak mindenkire...”

Ha megvetnek és kirekesztenek

Ha az emberek beskatulyáznak és negatívan ítélik meg, akkor nincs esélyed, hogy más oldaláról is megmutatkozz. A származásod például gyakran a diszkrimináció egyik forrása. A származásodat azonban nem tudod megváltoztatni. Gyakran a rád ragasztott „bélyegek” miatt is negatív előítéletekkel szembesülsz, vagy elítélnék.

Az előítéletek fejünkben élő gondolatok. Amíg nem adsz nekik nyilvánosan hangot, addig senkit nem bántasz meg vele. A diszkrimináció másokra irányuló viselkedés, amely során valakit másként kezelnek a külseje, az etnikai hovatartozása, a szexuális irányultsága, a vallása vagy a bőrszíne alapján kialakult előítélet alapján. A diszkrimináció több formát is ölthet, ilyen például a szidalmazás, a kirekesztés vagy a fizikai erőszak, mint a köpködés vagy az ütlegelés. Te szoktál diszkriminálni embereket? Vagy téged diszkrimináltak már valaha?

Batja: csúfolják

„Nem sokszor fordul elő, hogy az emberek szóban inzultálnak azért, mert zsidó vagyok. A médián keresztül viszont látom, hogy vannak emberek, akik utálják a zsidókat. Ilyenkor úgy érzem, hogy ezek nekem is szólnak, és sértve érzem magam.”

Dylan: becsmérlik és leköpködi

„Én egyszerűen csak nőies férfi vagyok. Az emberek valamilyen kategóriába megpróbálnak besorolni, de nem találják olyat, amelybe beleillenek. Nem vagyok transzsemű. Amikor az emberek ezt hallják, néhányan elbizonytalanodnak, mások dühösek lesznek. Volt már, hogy arcon köptek. Csupán azért, mert az vagyok, aki. Ennél rosszabb nem is lehet. Inkább mosnának be egyet. A köpködés olyan, mintha már arra sem méltatnának, hogy kezet emeljenek rám. Az túl nagy erőfeszítés lenne.”

Michiel:
„Bizonyos esetekben jobb nem reagálni a dolgokra, és humorral kezelni őket.”

Kim:
„A fogyatékoságom hozzám tartozik, ezt nem tudom megváltoztatni. De pozitívan akarom megközelíteni. Vannak álmaim és céljaim, amelyeket el akarok érni, függetlenül attól, hogy kerekesszékekben ülök.”

Hogyan kezeled mindezt?

27

Hogyan kezeled a diszkriminációt, ha te magad vagy az áldozata? Magadra veszed? Figyelmen kívül hagyod? Hogy milyen érzés, ha az embert diszkriminálják, és az ember hogyan reagál erre, személyenként változik. A kirekesztés komoly hatással van arra, akire irányul. Ha diszkrimináltak, például a kintetted vagy szexuális irányultságod alapján, fontos, hogy jelezd, és beszélj róla.

Hollandiában és sok más országban törvény tiltja a diszkriminációt, az igazságtalanul egyenlőtlen bánásmódot. Hollandiában a diszkrimináció miatt megindított eljárások és ítéletek száma évente néhány száz esetet tesz ki. Korántsem mindenki jelenti, vagy tesz feljelentést, ha diszkrimináltak. Néha a következményektől való félelem miatt, vagy – ami a legvalószínűbb ok – mert úgy gondolják, hogy ez úgysem segít...

Dylan:
„Nem tudom magamra venni. Nem szabad. Máskülönből megőrülnék. Ezernyi dolgot gondolhatsz, de tartsd meg inkább magadnak.”

Batja:
„Az emberek, akik zsidókat aláznak meg és szidalmaznak, nem tudják, mit jelent zsidónak lenni. Szeretem a zsidó kultúrát, és megpróbálom minden esetben a lehető legtöbb barátomnak megmutatni, milyen is valójában.”

Michiel:

„Bizonyos esetekben jobb nem reagálni a dolgokra, és humorral kezelni őket.”

Kim:

„A fogyatékoságom hozzám tartozik, ezt nem tudom megváltoztatni. De pozitívan akarom megközelíteni. Vannak álmaim és céljaim, amelyeket el akarok érni, függetlenül attól, hogy kerekesszékekben ülök.”

Hogyan kezeled mindezt?

Hogyan kezeled a diszkriminációt, ha te magad vagy az áldozata? Magadra veszed? Figyelmen kívül hagyod? Hogy milyen érzés, ha az embert diszkriminálják, és az ember hogyan reagál erre, személyenként változik. A kirekesztés komoly hatással van arra, akire irányul. Ha diszkrimináltak, például a kinézeted vagy szexuális irányultságod alapján, fontos, hogy jelezd, és beszélj róla.

Hollandiában és sok más országban törvény tiltja a diszkriminációt, az igazságtalanul egyenlőtlen bánásmódot. Hollandiában a diszkrimináció miatt megindított eljárások és ítéletek száma évente néhány száz esetet tesz ki. Korántsem mindenki jelenti, vagy tesz feljelentést, ha diszkrimináltak. Néha a következményektől való félelem miatt, vagy – ami a legvalószínűbb ok – mert úgy gondolják, hogy ez úgysem segít...

Dylan:

„Nem tudom magamra venni. Nem szabad. Máskülönből megőrülnék. Ezernyi dolgot gondolhatsz, de tartsd meg inkább magadnak.”

Batja:

„Az emberek, akik zsidókat aláznak meg és szidalmaznak, nem tudják, mit jelent zsidónak lenni. Szeretem a zsidó kultúrát, és megpróbálom minden esetben a lehető legtöbb barátomnak megmutatni, milyen is valójában.”

panel 27

És te?

Mit tehetsz, hogy megelőzd a diszkriminációt? Milyen előítéleteid vannak másokról? Mindenkinek vannak előítéletei egy bizonyos csoportról. Mondj nemet a beskatulyázásra! Vedd észre, ha előítéletek vannak a fejedben! Tegyé fel kérdéseket! Miért van negatív képed valakiről vagy egy bizonyos csoportról? Honnan jön ez a kép?

Az is előfordulhat, hogy szemtanúja vagy a diszkriminációnak. Ilyenkor fontos, hogy mondj valamit az áldozatnak, támogasd utólag vagy a konfliktus alatt. Akcióba kezdeni a tettes ellen nem mindig jó ötlet. Csak akkor próbálj segíteni, ha a helyzet ezt megengedi, és biztonságos.

Hogyan fogod leküzdeni az előítéleteket és a diszkriminációt?

Michiel:

„Ha az emberek veszik a fáradságot, hogy segítsék és meghallgassák egymást, akkor ez pozitív dolgokhoz vezet. Az ember személyisége, és nem a bőrszíne a lényeg.”

Kim:

„Szívesen venném, ha többször rácsodálkoznánk, milyenek valójában az emberek. Ezzel a látásmódot is tágítod.”

Jim:

„Mindenki külön egyéniség. A viselkedésük alapján ítélj meg másokat, a többi nem számít.”

Batja:

„Nem számít, kiről van szó. Nyiss mindenki felé.”

Büsrá:

„Legyé saját előítéleteidnek a tudatában, és fordítsd őket pozitív irányba. Úgy bánj másokkal, mintha mind egyenlők lennének, elvégre azok is vagyunk!”

Dylan:

„Mindenki lehet igazságtalanság áldozata. Ha mi is megtesszük mindazt, amit mások tettek értünk a bajban, akkor minden rendbe jön, nem igaz?”

HÁTTÉRINFORMÁCIÓ

Fogalomtár

Történelmi rész

ANTISZEMITIZMUS

Szó szerint "szemita-ellenesség". A 19. század második felétől elterjedő, zsidók ellen irányuló eszmerendszer vagy politika: mesterségesen szított "faji" gyűlölet. A holokauszt az antiszemitizmus történetének legszükségesebb és legsúlyosabb példája.

AUSCHWITZ-BIRKENAU

1940-1945 között működő koncentrációs- és megsemmisítő tábor Óświęcim közelében, a náci által megszállt Lengyelország Főkormányzóságnak nevezett területén. Több, mint 1.1 millió ember vesztette életét Auschwitz-Birkenauban, beleértve 1 millió zsidót, 75 ezer lengyelt, 21 ezer szintit és romát valamint 15 ezer szovjet hadifogót. A tábort a Vörös Hadsereg szabadította fel 1945. január 27-én.

BERGEN-BELSEN

Koncentrációs tábor észak-nyugat Németországban, melyet 1940-ben létesítettek eredetileg hadifogók számára. 1944 végén és 1945 elején a náci több tízezer zsidó foglyot evakuáltak Auschwitzból más táborokba, így Bergen-Belsenbe is. A túlszűfolt táborban uralkodó katasztrofális állapotok rövid időn belül éhezéshez és tífuszjárványhoz vezettek. A tábort a brit hadsereg szabadította fel 1945. április 15-én.

KONCENTRÁCIÓS TÁBOR

Fogolytábor, melynek lakóival gyakran kényszermunkát végeztetnek. Ismert náci koncentrációs tábor volt: Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald és Mauthausen. A legtöbb fogoly a náci politikai ellenfelei közül került ki, illetve az általuk úgynevezett "aszociálisok" közül, (mint a homoszexuálisok, koldusok és köztörvényes bűnözők).

D-NAP

1944. június 6-án a szövetséges csapatok partraszálltak Normandiában (Franciaország), hogy felszabadítsák Európa megszállt országait. Ezt a napot Decision Day-nek (a Döntés napja) vagy röviden D-napnak hívják.

DISZKRIMINÁCIÓ

A diszkrimináció (megkülönböztetés) igazságtalan, egyenlőtlen bánásmód. Törvényellenes. Jogilag meghatározott, hogy milyen alapon tilos diszkriminálni az embereket: vallási, politikai, etnikai háttér, nemi

hovatartozás, szexuális beállítottság és civil státusz alapján.

TRANZIT TÁBOR

Más szóval átmeneti- vagy gyűjtőtábor, ahol addig tartották fogva a zsidókat amíg koncentrációs- vagy megsemmisítő táborba deportálták őket. Elsősorban Nyugat-Európában hoztak létre gyűjtőhelyeket ilyen célból: Drancy (Franciaország), Mechelen (Belgium) és Westerbork (Hollandia) a leghíresebb példák.

ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

Az első világháború (1914. július 28 - 1918. november 11.) az egész világra kiterjedt, de elsősorban Európában zajlott. A hadszíntereken a Központi és Antant hatalmak álltak egymással szemben. A több, mint 15 millió ember halálát okozó harcok a korabeli gyarmat- és érdekeltségrendszer újrafelosztásával és az Antant hatalmak győzelmével végződtek. A háborút a Párizs környéki békeszerződés zárta le.

BEVETÉSI OSZTAGOK (Einsatzgruppen)

Az SS mozgó kivégzőegységeit a Gestapo tagjaiból és más rendőri egységekből szervezték meg (1939-1945). Speciális feladatkörükbe tartozott Kelet-Európa szerte felkutatni, üldözni és meggyilkolni a náci politikai ellenfeleit illetve azokat akik általuk "fajilag" alsóbbrendűnek minősültek, mint a zsidók, lengyelek, romák is szintik. Az Einsatzgruppe alakulatok hozzávetőleg 2 millió embert lőttek agyon, (ebből. 1.3 millió zsidót), korra és nemre való tekintet nélkül.

GETTÓ

Egy város vagy község meghatározott területe, ahol a zsidók a nem zsidó emberektől elkülönítve kell éljenek. Gettóra már a középkorban is találunk példát Európában. A második világháború idején a náci és kollaboránsaik a gettók többségét fallal vették körbe, melyekből nem volt kijárási lehetőség. Területére túlszűfolttság, rossz higiénés körülmények, éhezés, betegségek és járványok jellemzőek.

HITLERJUGEND

A Hitlerjugend (Hitler fiataljai) a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (NSDAP) szervezett mozgalma volt fiatal fiúk számára a náci Németországban (1933-1945). A lányoknak létrehozott Bund Deutscher Mädel (Német Lányok Szövetsége) része volt a Hitlerjugendnek.

DÁVID CSILLAG

(Héberül: Magén David). A zsidó vallású emberek identitásának szimbóluma; nevét Dávid zsidó királyról

kapta. Dávid pajzsa néven is közismert hexagram - két egymásba fordított egyforma nagyságú egyenlő oldalú háromszög - , mint jelkép nem kizárólag zsidó, hanem hind eredetű is tulajdonítanak neki. A második világháború időszakában az általában 10 x 10 cm-es, sárga textilből készült Dávid csillag a nácik és kollaboránsaik által bevezetett, eredeti jelentéséből kiforgatott megkülönböztető jel. A zsidóknak kötelező volt a ruhájukon viselniük Németországban és a legtöbb nácik által megszállt országban, kezdve Lengyelországgal, 1939-ben.

A HENNEICKE OSZTAG

A Henneicke osztag egy csoport Holland náci kollaboránsból állt, akik fejdázsként tevékenykedtek 1943 márciusa és októbere között. A csoport több mint 50 holland férfiből állt, akik fejpénzért felkutatták a rejtőző zsidókat. Vezetőjük Wim Henneicke volt. Fennállásának rövid ideje alatt az osztag 8-9000 ember deportálásáért vált felelőssé.

KRISTÁLYÉJSZAKA

Nácik által központilag szervezett és irányított zsidóellenes pogrom 1938 november 9-10. éjjelén. Az akcióra ürügyként egy Franciaországban szolgáló német diplomata meggyilkolása szolgált. Közel 100 főt meglincseltek, Németország szerte több, mint 250 zsinagógát gyújtottak fel, 7500 zsidó üzlet kirakatát törték be, több száz otthont dúltak fel és fosztottak ki. A pogromot követően hozzávetőleg 30 ezer zsidót tartóztattak le majd deportáltak koncentrációs táborokba.

MEIN KAMPF

(Harcos), Adolf Hitler első ízben 1925-26-ban publikált kétkötetes írása, melyben szélsőséges politikai és ideológiai nézeteit fogalmazta meg.

NSB (Nationaal-Socialistische Beweging)

Holland Nemzetiszocialista Mozgalom (1931-1945), alapítója Anton Mussert. A párt ideológiája nagyban megegyezett a nácikéval. Hollandia német megszállása idején (1940-1945) minden pártot betiltottak az NSB kivételével.

NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterparte)

Nemzetiszocialista Német Munkáspárt, röviden náci párt. (1920-1945). A pártot Anton Drexler alapította, ám már működése második évétől Adolf Hitler vezette. 1920-ban kevesebb, mint 60 tagot számlált, 1945-ben 8,5 milliót.

NÜRNBERGI PEREK

Az első olyan per, mely során a Szövetséges hatalmak a Harmadik Birodalom politikai, katonai és gazdasági vezetői felett ítélték a második világháború idején elkövetett bűneik miatt. Elsőként (1945. november 20 – 1946. október 1.) a náci vezetés 22 prominens tagja került bíróság elé és kapott ítéletet. Több rend béli, ám elsősorban az emberiség ellen elkövetett bűneikért 12 embert halálra ítélték. Heten letöltendő börtönbüntetést kaptak, hármat felmentettek. A későbbiekben - nem személyi perben - az NSDAP, az SS, az SA, a német hadsereg, az SD, a Gestapo és más náci szervezetek is bíróság elé kerültek, amiket kivétel nélkül bűnösnek találtak és feloszlattak.

NÜRNBERGI TÖRVÉNYEK

Zsidóellenes törvények melyeket 1935 szeptemberében hirdettek ki a náci párt nürnbergi konferenciáján. A törvény megfosztotta a zsidókat német állampolgárságtól és az azzal járó jogoktól, megtiltotta a zsidók és nem zsidók közti szexuális kapcsolatot és házasságkötést, törvényileg, kategóriákra osztva meghatározta ki számít zsidónak, ki német vagy vegyes származású. Rendelkezései miatt faji törvénynek is nevezik.

RAZZIA

Szervezett rajtaütés, összehangolt rendőri akció, mely során utcákat vagy kerületeket zárnak le, házakat kutatnak át, embereket tartóztatnak le és hurcolnak el.

SA (Sturmabteilung)

(Rohamosztag) 1921-ben az NSDAP tagjaiból alakult önkéntes paramilitáris szervezet, amely meghatározó szerepet töltött be a párt hatalomrajutásában; erőszakkal védte a párt gyűléseit a politikai ellenfelek támadásaitól és aktívan akadályozta mások rendezvényeit. 1934-ig egyfajta segédrendőrséggént működött, de a Hosszú kések éjszakáját követően jelentősége visszaesett. Tagjait a köznyelvben egyenruhájuk miatt "barnaingesek"-nek nevezték.

SZOVJETUNIÓ

Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége (USSR). 1922-ben, az orosz forradalmat követően jött létre tizenöt köztársaságot foglalva magába. A kommunista berendezkedésű állam központja Moszkva volt. 1945-től 1991-es széthullásáig, az Amerikai Egyesült Államokkal (USA) együtt szuperhatalom volt.

ZSINAGÓGA

A zsinagóga a gyülekezés vagy ima háza (héberül: bét kneszet illetve bét tefillá), a zsidó istentisztelet helye. A vallásos zsidó közösségek tagjai itt gyűlnek össze imádkozni, ünnepelni illetve tanulmányozni a Tórát.

SS (Schutzstaffel)

(1925-1945). Az SS-t (védosztag) eredetileg Hitler testőrségeként hozták létre. Részben az SS tekinthető felelősnek a mozgó kivégző alakulatok tetteiért, amelyek a náci politikai ellenfeleit és "faji" kisebbségeket gyilkoltak meg. Alegysége, az ún. SS-Totenkopfverbände (halálfejes egység) felelős továbbá, több millió ember szisztematikus meggyilkolásáért a megsemmisítő táborokban.

MEGSEMMISÍTŐ TÁBOR

Más néven haláltábor. Náci tábor típus, mely kifejezetten zsidók tömeges (elsősorban mérgező gáz által történő) meggyilkolásának céljából épült. Négy tábor létesült a megszállt Lengyelország területén 1941-42 folyamán, amelyek egyetlen funkciója a zsidók megsemmisítése volt: Bełżec, Chełmno, Sobibór és Treblinka. A koncentrációs táborok közül Majdanek 1941-ben, Auschwitz-Birkenau pedig 1942 tavaszán egészült ki megsemmisítő funkcióval.

ELŐÍTÉLET

Az előítélet olyan pozitív vagy (gyakrabban) negatív vélekedés (más néven: attitűd) valamilyen társadalmi, vallási, etnikai stb. csoporttal szemben, amely téves vagy részinformációkból származó általánosításokon alapszik.

VERSAILLES-I EGYEZMÉNY

A Versaillies-i egyezmény (1919) másnéven: Versaillies-i békeszerződés Németország és az Antant hatalmak közt létrejött megállapodás, amely formálisan lezárta az első világháborút. Ennek értelmében elsősorban Németország felelős minden az első világháborúban történt veszteségért és kárért. Következményeképp Németország elveszítette területe egy részét, köteles volt nagy összegű hadisarcot fizetni azoknak az országoknak amelyek a legtöbbet szenvedtek a háború alatt, valamint haderejét is minimalizálnia kellett.

WANNSEE-KONFERENCIA

Tizenöt magasrangú náci vezető és hivatalos személy 1942. január 20-án megtartott összejövele a "zsidókérdés végső megoldásról", a Berlin közelében fekvő Wannsee-ban. Célja az európai zsidóság kiirtásának megszervezése, logisztikája és anyagi szükségleteinek számbavétele volt. A mindössze 1,5 órás találkozó jegyzőkönyvének tanúsága szerint a náciak összesen 11 millió ember megsemmisítését készítették elő.

CIGÁNYOK

Gyakran pejoratívan kezelt, általánosan használt definíció a roma emberek leírására. A fő cigány csoportokat a romák és szintik alkotják. A náciak a cigányokat fajilag alsóbbrendűnek és veszélyesnek tartották az "árja társadalomra" nézve. A második világháború időszakában Európában megközelítőleg 1 millió roma élt. A történészek 220 és 500 ezer fő közé teszik a náciak és kollaboránsaik által meggyilkolt roma és szinti emberek számát. A roma holokauszt neve Pharrajimos, emléknapja augusztus 2. (a náciak ezen a napon számolták fel a birkenauai cigánylágert).

KRONOLÓGIA

Május 12: Otto feleségül veszi Edith Holländert Aachenben.	1925	Július 18: Adolf Hitler: Mein Kampf című könyve első kiadásának megjelenése.
Február 16: Margot Frank megszületik Frankfurt am Mainben.	1926	Február 15: a munkanélküliségi mutatók új rekordot döntenek Németországban: egy millió ember munkanélküli.
Június 12: Anne Frank megszületik Frankfurt am Mainben.	1929	Október 25: a New Yorki tőzsde összeomlása következtében kirobban a gazdasági világválság.
Március: a Frank család Aachenbe költözik, hogy Edith édesanyjánál lakjon.	1933	Január 30: Hitler Németország kancellárja lesz, a náci és konzervatív koalíció vezetőjeként. Április 1: az első hivatalosan szervezett bojkott a zsidó üzletek ellen.
Szeptember 15: Otto Frank elindítja Opekta nevű új vállalkozását Amszterdamban. Edith, Margot és Anne is Amszterdamba költöznek 1933 szeptembere és 1934 februárja között.	1934	Június 30 – július 2: a Hosszú kések éjszakája: Hitler elrendeli náci és konzervatív ellenfelei meggyilkolását (elsősorban az SA vezetőségét).
	1935	Szeptember: a nürnbergi törvények bevezetése.
Nyár: a van Pels család Osnarücből (Németország) Hollandiába költözik.	1937	Május: a holland kormány úgy dönt, hogy lezárja határait a zsidó menekültek előtt.
December: Fritz Pfeffer Németországból Hollandiába költözik.	1938	Október 5: a német zsidók útleveléibe bepecsételik a nagy J betűt. November 9: kristályéjszaka.
Március: a Holländer nagymama Amszterdamba költözik a Frank családhoz. Június 12: Anne a 10. születésnapját ünnepli a barátnőivel.	1939	Szeptember 1: a náci Németország lerohanja Lengyelországot; kirobban a második világháború. Azonnal kezdetét veszik a lengyel értelmiséget és másokat érintő tömeggyilkosságok.
December: Otto Frank cége a Singel 400-ból a Prinsengracht 263-ba helyezi át az irodáját.	1940	Május 10: a németek elfoglalják Hollandiát, Belgiumot és Luxemburgot. Június 14: a német haderő elfoglalja Párizst. Politikai foglyok első transzportja megérkezik Auschwitzba.
Nyár: Otto Frank több ízben sikertelenül próbál vízumot szerezni családjának Amerikába. Október: Margot és Anne jární kezdenek a zsidó líceumba. December: Otto Frank névleg lemond a vállalat vezetéséről közvetlen munkatársai javára, hogy a nácik ne vehessék el a céget, mint zsidó üzletet. Otto a háttérben folytatja a munkát.	1941	Február 25: általános sztrájk Amszterdamban, tiltakozásul a holland zsidók üldözésére. Június 22: az ún. Barbarossa-hadművelet: a német hadsereg megtámadja a Szovjetuniót. December 11: Németország hadat üzen az USA-nak, a Pearl Harbour elleni japán támadást követően (december 7.)

<p><i>Január:</i> a Holländer nagymama meghal rákban. <i>Június 12:</i> Anne (többek között) egy naplót kap a 13. születésnapjára. <i>Július 5:</i> Margot behívót kap „németországi munkára”. <i>Július 6:</i> Otto, Edith, Margot és Anne a rejtékhelyre vonulnak. <i>Július 13:</i> Hermann, Auguste és Peter van Pels beköltöznek a rejtékhelyre. <i>November 16:</i> a 8. rejtőző, Fritz Pfeffer is megérkezik a rejtékhelyre.</p>	1942	<p><i>Január 20:</i> náci vezetők találkoznak Wannsee-ban, Berlin közelében. A téma az európai zsidóság szisztematikusan kiirtása (az ún. „végső megoldás”). <i>Április 29:</i> a Dávid csillag kötelező viselése bevezetésre kerül Hollandiában. <i>Június 11:</i> Adolf Eichmann elrendeli a zsidók deportálásának heteken belüli megkezdését Hollandiából, Belgiumból és Franciaországból. <i>Július 14:</i> holland zsidók transzportjai indulnak Westerborkba.</p>
	1943	<p><i>Február 18:</i> a német hadsereg sztálingrádi vereségét követően Joseph Goebbels náci propaganda miniszter „totális háborút” hirdet. <i>Április:</i> létrejön a bergen-belseni koncentrációs tábor északnyugat Németországban.</p>
<p><i>Augusztus 4:</i> a nyolc rejtőzött elárulják és letartóztatják. <i>Augusztus 8:</i> a bujkálókat az amszterdami börtönből a westerborki tranzittáborba szállítják. <i>Szeptember 3:</i> mind a nyolc embert Auschwitz-Birkenába deportálják. Ez az utolsó transzport, amely ezzel az úticéllal hagyja el Westerborkot. <i>Október eleje:</i> Hermann van Pels életét veszti a birkenai gázkamrában. <i>Október vége, november eleje:</i> Anne és Margot Frankot valamint Auguste van Pelst átszállítják Bergen-Belsenbe. <i>December 20:</i> Fritz Pfeffer meghal a neuengammei munkatáborban.</p>	1944	<p><i>Június 6:</i> D-nap. A Szövetségesek partraszállnak Normandiában.</p>
<p><i>Január 6:</i> Edith Frank meghal Auschwitz-Birkenauban. <i>Január 27:</i> Otto Frank a Vörös Hadsereg által felszabadul Auschwitzban. <i>Február:</i> Auguste van Pelst Bergen-Belsenből előbb Buchenwaldba majd Theresienstadtba deportálják. 1945 tavaszán veszíti életét. <i>Február:</i> Margot és Anne meghalnak Bergen-Belsenben. <i>Május 5:</i> Peter van Pels meghal Mauthausenben. <i>Június 3:</i> Otto Frank visszatér Amszterdamba.</p>	1945	<p><i>Január 27:</i> a Vörös Hadsereg felszabadítja Auschwitz-Birkenaut. <i>Április 15:</i> a brit hadsereg felszabadítja Bergen-Belsent. <i>Május 7:</i> Németország megadja magát a Szövetségeseknek. <i>Augusztus 14:</i> miután az első atombomba ledobásra került (augusztus 6.), Japán elfogadja a Szövetségesek ajánlatát a fegyverszünetre. Véget ér a második világháború.</p>

© Anne Frank Stichting, 2015

Fényképezés: © Anne Frank Stichting

Dizájn: Skepja/Pieter Mineur

Fordítás: Gracza Krisztina, Gyarmati Ádám, Kovásznay Nándor, Máté Vera, Mészáros Adrienn, Sárdy Réka, Szabó Attila

Lektor: Gera Judit

Kapcsolat: docenten@annefrank.nl magyar@annefrank.nl

Több információ: www.annefrank.org